

TAITAJA-SEMIFINAALIN
PARHAAT
KÄYTÄNNÖT

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe: Mika Tammilehto	3
Semifinaali-isännöys lisää oppilaitoksen arvostusta Suomen Liikemiesten Kauppaopisto	4
Opettajan verkosto laajenee ja ammattitaito vahvistuu Kainuun ammattiopisto	8
Koulutusala saa nostetta hyvin sujuneista semifinaaleista Etelä-Karjalan ammattiopisto	12
Opiskelijat nauttivat ja oppivat järjestelyistä Jyväskylän ammattiopisto	16
Taitaja-toiminta osa osallistavaa strategiaa Itä-Savon koulutuskuntayhtymä	20
Taitaja-kilpailijakonkareilta apua tehtävien laadintaan Kouvolan seudun ammattiopisto	24
Semifinaalit ovat paljon enemmän kuin tie Taitajaan Ammattiopisto Luovi	28
Semifinaalit vahvistavat opettajien yhteishenkeä Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä	32
Kilpailut kiinnostavat paikallismediaa Turun ammatti-instituutti	36
Johtopäätökset: Pekka Matikainen	40
Sanasto	42

Taitaja-semifinaalit – mahdollisuus kehittää ja kehittyä

Ammattikoulutuksen vetovoima ja laatu ovat parantuneet tasaisesti koko 2000-luvun. Erinomaisesta kehityksestä huolimatta työsarkaa riittää edelleen, sillä odotukset ja vaatimukset ammattikoulutuksen laatua kohtaan kasvavat jatkuvasti. Koulutuksen odotetaan vastaavan joustavasti ja nopeasti maailman muutokseen ja myös valmistamaan siihen. Osaamistarpeiden ennakointi, oman toiminnan jatkuva kehittäminen ja kansainvälistyminen nähdään olennaiseksi osaksi ammatillisen koulutuksen järjestäjän toimintaa.

Kansalliset ja kansainväliset ammattitaitokilpailut auttavat osaltaan kehittämään ammattikoulutusta ja koulutuksen järjestäjien toimintaa. Ne tarjoavat mahdollisuuden niin työprosessien, toimintatapojen, toimitilojen, työvälineiden ja -materiaalien vertailuun kuin toisilta oppimiseen ja verkostoitumiseen. Toisilta oppiminen ja yhteistyöverkoston rakentaminen alkaa jo kansallisten ammattitaitokilpailujen semifinaalivaiheessa. Taitaja-semifinaaleita on mahdollista hyödyntää myös alueen ammattikoulutuksen imagon parantamisessa ja opinto-ohjauksen tukena. Semifinaalien hyviä käytäntöjä kokoamalla, levittämällä ja edelleen kehittämällä voimme parantaa ammattikoulutuksen ja sen tuottaman ammattiosaamisen laatua edelleen.

Mikäli intoa ja osaamista riittää, kansainväliset WorldSkills-, EuroSkills- ja International Abilympics -kilpailut tarjoavat mahdollisuuden kehittää ja osoittaa jopa maailman parasta ammattiosaamista. Lisäksi ne ovat erinomainen väline kansainväliseen verkostoitumiseen.

Kannustan teitä kaikkia mukaan ammattitaitokilpailujen maailmaan. Matkan voi aloittaa perehtymällä tähän julkaisuun koottuihin Taitaja-semifinaalien parhaisiin käytäntöihin. Sen jälkeen rohkeasti mukaan kehittämään kilpailutoimintaa ja huippuosaamista – ja kehittymään siinä samalla itsekin.

Ammattitaitokilpailut ovat oppimisen paikka.

Mika Tammilehto

johtaja, ammatillisen koulutuksen vastuualue
opetus- ja kulttuuriministeriö

Yrittäjyys on ollut Taitaja-lajina nyt kolmesti. Yksi neljästä semifinaalipaikasta vuonna 2012 oli Pohjois-Karjalan ammattiopisto Joensuussa. Takana opiston opiskelijat Leeni Kärki ja Sofia Väänänen. Edessä Jyväskylän joukkue, joka eteni semifinaaleista Taitaja-finaaliin. Joukkueessa Sofia Lindholm, Emilia Karmanzina ja Hanna Kivinen.

Semifinaali-isännöisyys lisää oppilaitoksen arvostusta

Opettajien valmiudet järjestää semifinaaleja paranevat, kun Taitaja-toiminnasta tiedottaminen otetaan tärkeäksi osaksi oppilaitoksen toimintaa. Suomen Liikemiesten Kauppaopistossa on todettu, että yhteinen projekti tuottaa virkistystä ja hyötyä eikä tunnu rasitteelta.

Suomen Liikemiesten Kauppaopiston lehtori **Tapio Kattainen** on ollut semifinaalien vastuuhenkilö verkkosivujen tuottaminen -lajissa vuodesta 2002 lähtien monta kertaa. Kauppaopisto on järjestänyt usein lajin karsinnat, sillä muut oppilaitokset ovat pitäneet sen konseptista. Kattainen on mielellään ottanut kisat hoitaakseen. Lajinsa lajipäällikönä hän lähti luontevasti mukaan semifinaalien järjestämiseen. Hän asetti edellytykseksi, että järjestelyistä ei koidu kohtuuttomasti kustannuksia ja työtä.

– Vastalauseita karsintojen järjestämisestä ei ole tullut. Enemminkin se herätti koulussamme mielenkiintoa, Kattainen sanoo.

Yrittäjyys tuli Taitaja-lajiksi vuonna 2010. Lehtori **Pirkko Peiponen** vastasi semifinaaleista vuosina 2011 ja 2012. Hänestä järjestelyt antavat tilannekatsauksen siihen, missä alalla mennään Taitaja-tasolla. Ne saavat myös koulun muiden alojen opettajat kiinnostumaan kilpailutoiminnasta.

Yleisöohjelmaa ei viime vuonna ollut kummassakaan lajissa. Tämänvuotisiin kisoihin Helsingin Yrittäjät ry lähetti jäsentiedotteessa kutsun seuraamaan yrittäjyyslajin karsintoja.

– Viisitoista markkinointiviestinnän suunnittelu ja toteutus -opintojen opiskelijaa toimi kilpailijoiden tutoreina. He muun muassa ottivat kilpailijat vastaan ja ohjasivat heitä kilpailupaikoille, Peiponen kertoo opiskelijoiden vastuullisesta osuudesta järjestelyissä.

Järjestäjänä toimiminen tuo arvostusta

Verkkosivujen tuottaminen -lajissa semifinaalipäivässä mukana olleet opettajat arvioivat suorituksia ja pohtivat tutkinnon perusteita ja kehittämistä. Myös yrittäjyyden kilpailuhuoltajat vaihtoivat näkemyksiä lajin valmennuksesta. He pääsivät myös seuraamaan oppitunteja. Opettajat ovat toivoneet, että heidän ohjelmansa semifinaalipäivänä ei olisi liian tiukka.

– Vapaamuotoinen keskustelu on loistava tilaisuus saada vinkkejä opetukseen ja Taitaja-valmennukseen, Peiponen huomauttaa.

Yritysyhteistyö on verkkosivujen tuotannossa vielä lähtökuopissaan. Kattainen on kartoittanut kiinnostusta nettisivujen teettämiseen semifinaalitehtävänä, mutta toistaiseksi hän ei ole löytänyt sopivia yrityksiä. Yrittäjyyslajissa tuomareista kaksi kolmesta tuli vuonna 2011 Helsingin Yrittäjien kautta.

”Yksin opettaja kyllästyisi nopeasti. Yhteinen tavoite helpottaa projektin läpivientä.”

Markkinoinnissa on vielä petrattavaa

– Viime vuonna en tiukan aikataulun takia ehtinyt panostaa markkinointiin. Tiedotin asiasta kyllä koulussamme. On tärkeää, että henkilöstö ja opiskelijat saavat hyvän käsityksen tapahtumasta, Peiponen sanoo.

Hän huomauttaa, että vaikka ennakkomarkkinointi jäisi vähälle, semifinaali-isäntänä toimimisesta kannattaa mainita aina, kun mahdollista. Skills Finland ry:llä on arvostettu status, ja yhteistyö järjestön kanssa koetaan myönteisenä oppilaitosten keskuudessa.

Semifinaalitehtävät osaksi näyttöjä

Järjestelykuluja pelkääville Kattainen sanoo, että kustannuksia aiheuttavat hänen lajissaan esimerkiksi tehtävien suunnittelu ja arviointi eli palkat. Laitteita ja ohjelmistoja ei ole jouduttu uusimaan. Verkkosivujen tuottaminen poikkeaa muista lajeista siten, että kilpailija saa ennakotehtävän. Siksi kilpailijoiden oppilaitokset hankkivat jo etukäteen tarvittavat ohjelmistot.

Molempien lajien semifinaalitehtävät on rakennettu osanäyttöön tai näyttöön soveltuviksi, mutta tilaisuutta ei ole kukaan hyödyntänyt. Kattaisen mukaan mahdollisuutta pitäisi tuoda esiin.

– Yrittäjyyslajin tehtävä sopii tarkoitukseen erinomaisesti. Se on kaikilla semifinaalipaikkakunnilla sama. Riippuu kuitenkin koulukohtaisista opetussuunnitelmista, kenelle ne soveltuvat näyttöön, Peiponen tarkentaa.

Taitaja-järjestäjältä Kattainen on saanut suurimman avun tehtävien ruotsintamisessa, mutta järjestäjältä ja lajivastaavalta saa tarvittaessa myös ideoita tehtäviin. Yhden kehittämisehdotuksen lehtori esittää Skills Finlandille.

– Semifinaaleissa voisi jo käyttää Taitajan pistelaskujärjestelmää. Siten tietoisuus laskumenetelmästä leviäisi paremmin. Hyvänä askeleena pidän keskustelufoorumien käyttöönottoa lajiohjausryhmien työskentelyssä. Foorumissa on kätevää jakaa tietoutta tehtävistä ja järjestelystä, Kattainen kiittää.

Semifinaaleilla lisää omia opiskelijoita karsintoihin

Syksyllä 2011 Liikemiesten Kauppaopistossa alkoi kaksi valinnaista Taitaja-kurssia. Yleisinfossa kartoitettiin alustavasti kilpailutoimintaan halukkaita opiskelijoita, ja hiljalleen hakua syvennettiin. Jo vähintään kerran järjestetyt karsinnat helpottavat Peiposen mukaan kilpailijoiden löytämistä omasta koulusta, jos kisat ovat jo tutut toisen tai kolmannen vuoden opiskelijoille.

Kattainen painottaa, että karsintoja järjestäessä näkee opetuksen tasoa ja työvälineiden käyttötapoja muissa oppilaitoksissa kilpailijoiden suoritusten kautta. Ideat helpottavat oman opetuksen suunnittelua.

Skills Finlandin sivuilleen kokoamaa tehtäväpankkia Kattainen kiittelee. Etenkin uusille opettajille se on mainio tapa päästä selville lajin tasosta. Tehtäviä on otettu opetukseen joko sellaisinaan tai osina. Kattainen mainitsee esimerkkinä tehtävien soveltamisesta ohjelmistotuotannon ryhmän, joka tekee vanhaa semifinaalien ennakkotehtävää projektina. Tehtäväpankin tehtävien kattavuus vaihtelee kuitenkin lajeittain.

Tiedonvaihto helpottuu uusilla tuttavuuksilla

Kattainen on kertonut järjestelytoiminnasta opettajille eri tilaisuuksissa, muun muassa Opetushallituksen alakohteisilla päivillä. Semifinaalien ansiosta hän on tutustunut lähes kaikkiin alan opettajiin Suomessa ja päässyt myös laatimaan tutkintoperusteita. Verkostoituminen helpottaa epävirallista yhteistyötä.

– Moni soittaa ja kysyy mielipidettäni, vaikka minulla ei ole virallista ohjaajan roolia.

Liikemiesten Kauppaopistossa pidettiin syksyllä 2011 Taitaja-info. Kokeneet opettajat kertoivat järjestelykuvioista. Peiponen on levittänyt tietoutta myös Hämeen ammattikorkeakoulun Skills Trainers' Academyn koulutuksessa. Hän kertoo saaneensa itse hyödyllistä tietoa semifinaalijärjestäjien tiedotustilaisuudesta syksyllä 2011.

Kattainen näkee semifinaalijärjestelyjen opettajatiimin yhteisenä koitoksena. Yksin opettaja kyllästyisi nopeasti. Yhteinen tavoite helpottaa projektin läpivientiä.

Hän yllättyi lähes joka vuosi siitä, että osa ilmoittautuneista ei ilmaannu paikalle. Lehtori on painottanut, että vaikka ennakkotehtävä tuntuisi vaikealta, se on vain osa tehtävää. Ennakkotehtävän painoarvoa on siksi pienennetty.

– Se ohjaa opiskelijoita ja opettajia miettimään asioita työelämälähtöisesti. Annamme nykyisin vapaat kädet ennakkotehtävässä ohjelmistojen käyttämiseen, mikä vastaa työelämän reaalityöntä.

Kilpailutoiminta tulee tutuksi, kun semifinaaleja pidetään oppilaitoksissa säännöllisesti. Suomen Liikemiesten Kauppaopiston joukkue Taitaja2011-yrittäjyyslajin semifinaalissa: Jack Tarvajärvi, Juuso Pitkänen ja Pete Ropponen.

Pidentyvä haku aika helpottaa järjestelyjä

Semifinaalijärjestelyjen edut painavat vaa'assa enemmän kuin niihin sijoitettu raha ja työpanos. Kattainen näkee säännöllisen kisaisännöyden toimivan hyvänä jatkumona.

– Olemme saaneet kilpailuja näkyvämmiksi opistossamme. Tämänhetkinen haaste on suunnitella uusia lajeja, kuten merkonomitutkintoon kuuluva taloushallinto.

Kattainen ehdottaa, että eri lajien semifinaalit voisivat olla yhdellä paikkakunnalla samana päivänä. Siten kilpailuhuoltajat voisivat olla useamman lajin kilpailijoiden mukana.

Peiposen mielestä aikataulu semifinaalijärjestelyissä ei ole toiminut. Haku aika järjestäjäksi ja semifinaalit ovat olleet liian lähellä toisiaan. Hänestä onkin hyvä, että haku aikaistuu vuonna 2012 noin kuusi kuukautta.

Konkarijärjestäjät kannustavat tarttumaan mahdollisuuteen hoitaa semifinaalit. Kokemus monipuolistaa mukavasti opettajan työnkuva. Kun semifinaaleja pidetään toistuvasti, kilpailutoiminta tulee tunnetuksi sekä talossa että markkinoinnin myötä koko lähialueella. ■

VINKIT

- Ota opiskelijoitasi kilpailijoiden tutoreiksi. Vastuu vahvistaa itseluottamusta.
- Satsaa siihen, että Taitaja-toiminta tulee tutuksi oppilaitoksessasi. Se lisää intoa osallistua järjestelyihin.
- Soitele ja kysy rohkeasti vinkkejä kaikilta puolittutuiltakin, jotka tietävät järjestelystä. Sitä varten kontaktiverkostoa luodaan.
- Varmista ennen kisapäivää, että kaikki ilmoittautuneet ovat tulossa.
- Muista, että kilpailujen organisoinnista on syytä olla ylpeä. Niistä puhuminen tukee sekä oppilaitoksen, alan että ammatillisen koulutuksen hyvää mainetta.

KUVA: Heikki Anttonen / Järjestäjien ammattipiiristo

Viherrakentaminen-lajin semifinaalit pidettiin vuonna 2011 Jyväskylän Viherlandiassa. Kilpailu oli yleisölle avoin ja siitä uutisoitiin paikallismediassa.

Opettajan verkosto laajenee ja ammattitaito vahvistuu

Viheralan opettajan ja yrityselämän edustajan lähtökohta Taitaja-semifinaalien järjestämisessä on löytää motivoituneita ja lahjakkaita opiskelijoita. Karsinnat edistävät yhteistyötä niin alan opettajien kesken kuin yritysmaailmankin kanssa.

Viheralan kouluttaja **Renne Sänisalmi** Kainuun ammattiopistosta vastasi viherrakentamisen-lajin Taitaja-semifinaaleista tammikuussa 2012. Ensimmäisen kerran lajin karsinnat pidettiin opistossa vuonna 2009. Lajin ohjausryhmän jäsenenä Sänisalmella on ollut pieni rooli muidenkin oppilaitosten semifinaaleissa.

Päätavoite on järjestää karsinnat reilusti ja läpinäkyvästi. Järjestäjien toiveena on myös saada mahdollisimman monta osallistujaa semifinaaliin, jotta itse finaaliin saataisiin vähintään kuusi työparia. Tavoitteet on määritellyt ohjausryhmä, joka on kuullut työelämän edustajien näkemyksiä.

Viimeksi aloite karsintojen pitämisestä tuli Pohjois-Karjalan ammattiopistosta. Joensuu on vuoden 2013 Taitaja-paikkakunta, mutta opistosta ehdotettiin semifinaalien järjestämistä Kainuun ammattiopistolle, jolla on jo kokemusta. Sänisalmi suostui, ja tapahtumaa on suunniteltu yhteistuumiin.

Muun muassa viher- ja ympäristörakentamiseen erikoistuneen VRJ Länsi-Suomi Oy:n toimitusjohtaja **Henrik Bos** on WorldSkills-toiminnan viherrakentamisen-lajin kansainvälinen tuomari ja lajin päätuomari Suomessa.

– Keskeinen motiivi Taitaja-toimintaan osallistumiselle on kartoittaa opiskelijoiden tasoa ja löytää joukosta parhaimmisto. Pohdimme opettajien kanssa, millä tasolla opiskelijoiden pitäisi olla, Bos sanoo.

Yrityksille vastuuta markkinoinnista

Melko pienimuotoisena tapahtumana semifinaaleja ei ole juurikaan markkinoitu, mutta vuoden 2011 kisat saivat poikkeuksellisen paljon huomiota. Ne pidettiin Jyväskylässä ison puutarhakeskuksen tiloissa, ja sen asiakkaat seurasivat tapahtumaa. Tapahtuma ylitti paikallisen uutiskynnyksenkin.

– Yleensä kilpailupaikkana on oppilaitoksen hiekkahalli, jossa on lajin tarvitsemat tilat. Kuopiossa vuonna 2010 paikkana oli kaupungin puistoyksikön kasvihuone, Sänisalmi kertoo.

Semifinaalien markkinointi on Kainuun ammattiopistossa ollut lähinnä muille oppilaitoksille tiedottamista kilpailuista. Toisaalta yhteistyö elinkeinoelämän kanssa on myös oman osaamisensa markkinoimista. Sekä Sänisalmi että Bos esittävät, että semifinaalien pitäminen esimerkiksi messuilla toisi lisää yleisöä ja innostaisi yrityksiäkin todennäköisesti paremmin mukaan.

– Hoidamme Taitajien ja semifinaalien markkinointia itsenäisesti messuilla ja muissa tapahtumissa. Oppilaitoksethan eivät voi markkinoida yksittäistä ammattialaa, vaan ainoastaan koko oppilaitosta, Bos sanoo.

Yhteistyö paikallisen yrityselämän kanssa on viherrakentamisen-lajille korvaamatonta, sillä kilpailujärjestelyt ovat yksityisrahoituksen varassa. Yrityksiltä on saatu päätuomarit, materiaaleja joko kokonaan tai osittain ja toisinaan tilatkin käyttöön.

Opiskelijat oppivat tapahtumajärjestämistä

Suurimmat kustannukset järjestelyistä kertyvät kilpailijoiden ja saattajien ruokailuista ja tehtävien materiaaleista. Materiaalit tosin jäävät oppilaitokselle opetuskäyttöön. Yritysten tuen lisäksi kulut katetaan oppilaitoksen budjetista, jota täydentää Skills Finland ry:n semifinaalin järjestäjälle tulouttama osuus kunkin kilpailijan Taitaja-ilmoittautumismaksusta.

”Verkostoituminen on iso etu Taitaja-toiminnassa. Siten tapaa oppilaitosten opettajia eri puolilta Suomea.”

Oppilaitoksen opiskelijat saavat erinomaista harjoitusta järjestelyistä. Opiskelijat huolehtivat muun muassa siitä, että materiaaleja on oikea määrä. He myös testaavat kisatehtäviä etukäteen.

– Tapahtuman järjestäminen on taito, jollaista ei opinnoissa muuten pääse harjoittelemaan, Sänisalmi huomauttaa.

Hänen mielestään lajin semifinaalitehtävät ovat niin suppeita, että ne eivät riitä näytön tai osanäytön suorittamiseen. Etenkään alan tutkintoperusteiden muututtua yhden päivän kilpailu ei riittävästi mittaa opiskelijan osaamista. Toisin on Taitajassa, jonka tehtävät ovat laajemmat.

Sänisalmi on tyytyväinen edellisen Taitaja-järjestäjän tarjoamaan tukeen. Viherrakentamisen karsintojen järjestäjä on saanut lomakepohjat ja käännöspalvelut ruotsiksi Taitaja-taholta. Sen enempiä apua hän ei kaipaa, mutta uskoo että olisi pyydettyä saanut enemmänkin tukea.

Sen sijaan Taitaja-kilpailujen pääorganisaattori Skills Finlandilta Sänisalmi toivoo muistilistaa asioista, joista järjestäjän tulee huolehtia.

– Nyt järjestelyistä ohjeistaminen on lajiohjausryhmän vastuulla, mutta heillä ei aina ole kokemusta semifinaaleista, hän perustelee.

Semifinaalitehtävät mittaavat hyvin osaamista

Tapahtuman järjestämisvastuu antaa Sänisalmen mielestä uusia ideoita lajin kehittämiseksi. Samoin verkostoituminen on iso etu koko Taitaja-toiminnassa. Siten tapaa oppilaitosten opettajia eri puolilta Suomea. Kontakteista muotoutuu muutakin kuin Taitajaan liittyvää yhteistyötä.

– Kun oppii tuntemaan ihmisiä, voi esimerkiksi pyytää opettajia arvioimaan tutkintojen näyttöjä aikuiskoulutuspuolella.

Sänisalmi on ottanut semifinaalitehtävät käyttöön kisojen jälkeen. Edellisessä työpaikassaan Oulun seudun ammattiopistossa hän järjesti karsinnat koko ryhmälle, vaikka kaikki eivät olisi ikänsä puolesta voineet Taitajaan osallistua. Tehtävä ja sen pisteytys täydensivät erinomaisesti opiskelijan muuta arviointia liittyen ammatillisiin opetusaineisiin.

– Joillekin opiskelijoille se oli hyvä keino näyttää osaamisensa.

Samassa koulussa pienen viheralan opettajalla ei ole ollut kollegoita, mutta muiden oppilaitosten opettajien kanssa hän on jakanut kokemuksia, samoin ohjausryhmässä. Tiedonvaihto on tapahtunut epävirallisissa keskusteluissa, ei tietyin formaatein.

Kaiken kaikkiaan Sänisalmi voi todeta tavoitteet saavutetuiksi, sillä semifinaalitapahtumissa on ollut hyvä henki ja finalistit on saatu selkeästi selville. Hyödyt painavat puntarissa vähintään yhtä paljon kuin järjestelyihin käytetty raha ja työpanos.

– Muuten emme jatkaisikaan! Myös esimiehet ovat olleet tyytyväisiä semifinaalien antiin.

Semifinaalijärjestelmä säilytettävä ei-byrokraattisena

Ammattitaitokilpailuihin osallistumisen taloudellista kannattavuutta on arvioitava Bosin mukaan pitkäjänteisesti. Hänen edustamansa yritys on ollut mukana kuusi vuotta, ja sinä aikana alan opetussuunnitelma on muuttunut alan kehittymisen mukana. Bos kertoo oppilaitoksille näkemyksensä opetuksen uudistuksista, ja yleensä ohjeista otetaan vaarin. Tässä on yksi yritysmaailman saama hyöty kilpailutoimintaan osallistumisesta.

Viherrakentaminen-lajin semifinaalitehtävä on vuodesta 2012 alkaen koostunut viidestä osiosta. Näin tuomarit saavat kilpailijan kyvyistä paremman kokonaiskäsityksen.

Viherrakentaminen-lajin karsintoihin tehtiin vuoden 2011 jälkeen yksi iso muutos. Ennen sekä semifinaaleissa oli yksi tehtävä, mutta nyt kilpailu on jaettu viiteen tehtäväosiin. Niiden avulla saadaan parempi kokonaiskuva kilpailijan taidoista.

Sänsälmen mukaan säännöllisesti semifinaaleja järjestävällä pysyy hyppysissä tuntuma siitä, mitä pitää tehdä ja mikä toimii. Suurimpana haasteena hän pitää ajan riittämistä. Perusopetus ei saa kärsiä Taitaja-karsinnoista.

Semifinaalijärjestelmä on Sänsälmen mielestä sopivan kevyt, eikä sitä tulisi muuttaa liian byrokraattiseksi. Ainoana toiveena hän esittääkin mainitsemansa kootun tehtävälistan.

– Työtähän järjestelyt vaativat, mutta se on palkitsevaa ja aina oppii itsekkin paljon, kiteyttää Sänsälmi. ■

VINKIT

- Etsi hyviä yrityskumppaneita ja kuuntele heidän näkemyksiään alasi opetuksesta.
- Sovi yritysten kanssa, miten he voivat osallistua semifinaalin ja/tai alan markkinointiin.
- Hyödynnä semifinaalijärjestelystä syntyneitä kontakteja muussakin toiminnassa, kuten näyttöjen arvioinnissa.
- Käytä semifinaalitehtäviä opetuksessa. Ne osoittavat hyvin opiskelijan osaamisen.
- Ammenna kaikki tapahtuman järjestelystä saatava tieto. Näin päivität osaamistasi.

Etelä-Karjalan ammattiopistossa on Taitaja-tiimi, joka tarjoaa opiskelijalle tilaisuuden syventää osaamistaan opetussuunnitelman vaatimustasoa pidemmälle.

KUVA: Skills Finland

Koulutusala saa nostetta hyvin sujuneista semifinaaleista

Oppiminen ja kasvu sekä niiden tukeminen on yksi Etelä-Karjalan ammattiopiston strategioista. Kilpailutoiminta edistää tätä tavoitetta. Säännöllisenä Taitaja-semifinaalien isäntänä toimiminen antaa myönteisen signaalin oppilaitoksen aktiivisuudesta opiskelijoille ja muille oppilaitoksille.

Etelä-Karjalan koulutuskuntayhtymään kuuluvalla Etelä-Karjalan ammattiopistolla (Ekamo) on tavoitteena järjestää joka vuosi semifinaalit sen isoimmissa yksiköissä, Imatralla ja Lappeenrannassa. Tähän asti tavoite on toteutunut siten, että Ekamossa on järjestetty vuosittain ainakin yhdet semifinaalit. Esimerkiksi vuonna 2011 lajeina olivat cateringkokki ja talonrakennus, kirvestyöt.

Rehtori **Hannu Varho** sanoo, että Taitaja-toiminta on helppo kytkeä oppilaitoksen strategioihin. Tavoitteena on, että kilpailutoiminta tukee oppimista ja kasvua. Lisäksi toiminnalla halutaan vahvistaa työelämäyhteyksiä ja sosiaalista pääomaa. Olennaista on myös yhdessä tekeminen sekä oppilaitoksen sisäisesti että ulkopuolisten toimijoiden kanssa.

– Perustoiminnan rinnalla meillä on kehittämissyrymiä, joista yksi on Taitaja-tiimi. Haluamme antaa opiskelijoille haasteita ja mahdollisuuden kehittyä yli perusopetuksen tason, Varho kertoo.

Taitaja-tiimi perustettiin tekemään ammatillista koulutusta entistä tunnetummaksi. Se antaa myös valmiuksia vertailla oppimistuloksia.

Osastonjohtaja **Vesa Markkanen** on ammattiopiston Imatran toimipisteen puu- ja pintakäsittelyalan opettajana järjestänyt kahdet semifinaalit huonekalupuuseppälajissa, vuosina 2000 ja 2007. Lisäksi hän toimii koordinaattorina ja oppilaitoksensa Taitaja-tiimin puheenjohtajana. Kaikkiaan kokemuksta on kertynyt lähes kymmenestä karsintakilpailusta.

– Koska osallistumme semifinaaleihin vuosittain, on kohteliasta olla itsekin isäntänä, Markkanen toteaa.

Markkanen päätyi järjestäjäksi, kun tuttu opettaja Lahdesta soitti ja ehdotti karsintoja Etelä-Karjalan ammattiopistoon. Lahti oli sen vuoden Taitajan isäntäkaupunki. Markkanen ei ollut kuullutkaan kilpailuista, mutta päätti otis lähteä mukaan.

Kilpailuhuoltajille keskustelua ja hemmotteluhoitoja

Markkanen näkee semifinaalit keinona tuoda ammatillista koulutusta myönteisesti esille alueellisessa mediassa. Vuonna 2011 Imatralla järjestettiin cateringkokkilajin karsinnat. Oppilaitoksen tiedottaja oli aktiivisesti yhteydessä paikalliseen mediaan ja kirjoitti juttuja. Kisat saivatkin hienosti huomiota mediassa: Ylen alueuutiset televisiossa, maakuntaradio ja paikallislehdet uutisoivat tapahtumasta. Se kytketty samalla ajankohtaiseen aiheeseen, ammatillisen opetuksen opetussuunnitelman uudistumiseen.

Varhon mukaan Taitaja-toiminta on parhaita ammatillisen koulutuksen vetovoimaisuuden edistäjiä. Sekä paikallinen että valtakunnallinen tiedottaminen väli- ja loppukilpailuista on vienyt sanomaa eteenpäin.

Viime vuonna tuomarit löytyivät työelämän piiristä ja kilpailuhuoltajat kävivät tutustumassa kyseisiin yrityksiin osana kisaohjelmaa. Parturi-kampaamo-osasto järjesti opettajille hemmotteluamupäivän. Opettajilla oli myös keskustelutilaisuuksia. Huonekalupuuseppälajissa opiskelijat opastivat koneiden käytössä ja toimineet avustajina. Seuraavaksi Etelä-Karjalan ammattiopistossa pohditaan kilpailuhuoltajien ohjelman laajentamista. Esimerkiksi toisen vuoden opiskelijoiden näyttöjen kehittämiseksi on suunnitteilla paneelikeskustelua cateringkokkilajissa.

”Järjestelytyö pitää opetuksen ajan tasalla ja kilpailutoiminnan tutuksi tuleminen tuo opiskelijoille uusia näkökulmia.”

Kokkilajin kilpailijat voivat suorittaa näytön tai osanäytön semifinaalitehtävillä. Imatralla ei kukaan viimeksi suorittanut näyttöä, mutta jotkut opiskelijoista ovat käyttäneet tilaisuuden hyväkseen muualla pidetyissä semifinaaleissa.

– Suurin osa kilpailijoista on jo antanut näyttönsä ennen semifinaaleja, Markkanen selittää näyttöjen vähyyttä semifinaaleissa.

Sisäinen yhteistoiminta tiivistyy järjestelyissä

Vaikka yhteistyö yritysten kanssa jäisi vähäiseksi, Markkanen näkee kilpailujen tuovan välillistä hyötyä koulutukselle.

– Ammatillinen koulutus ja kukin kilpailuala nousevat esille ja saavat lisää arvostusta työelämän silmissä. Konkreettista etua tapahtuman järjestäjälle koituu jo siitä, että ”roikkumaan” jääneet asiat tulee hoidettua kuntoon. Paikat siistitään ja kaluston kunto tarkistetaan.

Kulut eivät aiheuta päänvaivaa järjestäjätaholle. Osaston kehittämisvarat riittävät, varsinkin jos saman lajin semifinaaleja ei ole joka vuosi. Menoja syntyy muun muassa kilpailijoiden ja kilpailuhuoltajien tarjoiluista. Markkanen toivoo semifinaaleista nettiin valmista vuosittain päivittyvää materiaalipankkia hyödynnettäväksi, esimerkiksi opaste- ja tiedotepohjia, kilpailija-numeroita ja niin edelleen.

– Järjestäjille yhteinen tsekkauslista olisi myös hyvä saada Skills Finland ry:n sivuille. Nyt monesta asiasta tiedottaminen jää koordinaattorien varaan, ja lajit saavat eri tavalla ohjausta.

Markkanen ja Varho toivovat lisää valinnanvapautta järjestämisajankohtiin.

– Kun semifinaaleille on määrätty tietty päivä, on vaikea linkittää sitä muihin tapahtumiin, kuten avoimiin oviin. Siitä päivästä kun on sovittu jo vuotta aikaisemmin.

Kilpailutoiminta on Markkasen alalla erityisen hedelmällinen verkostoitumisessa, sillä puuseppäälalla ei ole tällä hetkellä valtakunnallista koulutuspäivää, jolloin opettajat tapaisivat.

Rehtori Varho uskoo semifinaalien vahvistaneen myös oppilaitoksen sisäistä vuorovaikutusta. Eri toimipisteiden saman alan opettajat ovat löytäneet aikaa yhteiseen toimintaan järjestelyprojektin ansiosta.

Aktiivista oppilaitosta arvostetaan

Varho korostaa, että järjestelytyö pitää opetuksen ajan tasalla ja kilpailutoiminnan tutuksi tuleminen tuo opiskelijoille uusia näkökulmia.

– Heille on etu saada seurata kilpailuja. Parhaimmillaan järjestelyt antavat virikkeitä niin henkilökunnan kuin opiskelijoidenkin työskentelyyn, hän toteaa.

Markkanen sanoo, että opiskelijat tekevät semifinaalitehtäviä ensimmäiseltä luokalta asti, ja tehtävien luonne on virrannut heidän ajatusmaailmaansa oppimisen tason lähtökohtana.

– Säännöllisen järjestämisen kautta kilpailutoiminta tulee tutuksi koko oppilaitokselle. Aktiivinen toiminta osoittaa myös opiskelijoille, että heillä on etuoikeus opiskella opetuksen laatuun satsaavassa paikassa, Markkanen tähdentää.

Varho uskoo, että semifinaaleihin käytetty työmäärä ja taloudellinen panos vastaavat järjestelyjen tuomia hyötyjä. Opetuksen kehittyminen ja opiskelijoiden motivointi ovat hyvinkin muutaman tuhannen euron satsauksen arvoisia asioita.

– Lajeja ei siksi pitäisikään alkaa niputtaa yhteen, vaan pienilläkin oppilaitoksilla tulisi olla mahdollisuus järjestää vaikka vain yhden semifinaalit, Varho sanoo.

Kilpailijoita talonrakennus, kirvestyöt -lajin semifinaaleissa tammikuussa 2011 Lappeenrannassa. Ekamon omat opiskelijat pääsivät jyvälle Taitaja-semifinaalien tasosta, koska saivat seurata kilpailuja ja niiden valmisteluja läheltä.

Kaikki yhteisen hyvän puolesta

Koordinaattorina Markkanen suosittelee, että karsintoja järjestettäisiin eri vuosina eri lajeista. Semifinaalit tulisi linkittää vahvasti koulutuksenjärjestäjän muuhun toimintaan ja markkinointiin.

Myös Varho toivoo, että heille saataisiin lisää semifinaalilajeja. Näin yhä useampi perustutkinto olisi edustettuna. Henkilöstöä on kannustettava tarttumaan toimeen siitä huolimatta, että opiskelijamäärät Etelä-Karjalassa vähenevät ja samalla resurssit pienenevät. Pientä kitkaa voi syntyä ylimääräisen ponnistelun välttämisestä kiireisen arjen keskellä. Tehtävät kasaantuvat helposti samoille ihmisille, mitä pitäisi välttää.

– Kukaan ei ole ollut tyytymätön siihen, että olemme järjestäneet semifinaaleja. On mukava saada vieraita muun muassa muista ammattiopistoista ja päästä oppilaitoksena esille, Vesa Markkanen summaa.

Rehtori Hannu Varho rohkaisee koulutuksenjärjestäjiä ottamaan semifinaalit osaksi toimintaansa. Siten oppilaitos on mukana edistämässä ammatillisen koulutuksen vetovoimaisuutta ja oppimisolosuhteiden kehittymistä.

– Tämä on koko Suomen yhteinen asia, jossa meidän kaikkien pitäisi olla mukana. ■

VINKIT

- Kysy vinkkejä oppilaitoksesi muiden alojen opettajilta, jotka ovat olleet lajivastaavina. Joka alalla on omia käytäntöjä, mutta joka koululla on myös omansa. Viritä keskusteluja semifinaaleista.
- Korosta opiskelijoille, että kilpailuihin osallistuminen on etuoikeus, ei velvollisuus. Osaamisen vahvistamisesta on aina hyötyä. Kerro, että opiskelijat saavat tarvitsemansa tuen!
- Ideoi opiskelijoiden kanssa pientä ohjelmaa kilpailuhuoltajille, mutta jätä näille aikaa toisiinsa tutustumiseen.
- Aktivoi kaikkia opiskelijoitasi seuraamaan ja arvioimaan näkemäänsä. Esimerkiksi laitteiden käytön opastus voi olla opiskelijalle mieluinen tehtävä.
- Lajivastaavana verkostoidut luontevasti, mistä voi olla apua yllättävän paljon eri tilanteissa. Jaa ideoitasi myös konkarijärjestäjille.

Semifinaalitehtävät vastaavat jo työelämää. Turun ammatti-instituutin opiskelija Heidi Tuominen pääsi semifinaaleista Taitaja-kilpailuun ja voitti tarjoilijalajin vuonna 2006. EuroSkills-kilpailuissa vuonna 2010 hän tuli toiseksi ravintolapalvelulajissa.

KUVA: Skills Finland

Opiskelijat nauttivat ja oppivat järjestelyistä

Semifinaalien lajivastaavana opettaja saa kattavasti tietoa alasta ilman välikäsiä sekä alansa opettajilta että yritysmaailmasta. Opiskelijatkin hyötyvät: Jyväskylässä tarjoilijaopiskelijat voivat osallistua järjestelyihin osana opinnäytetyötään.

Jyväskylän ammattiopiston rehtori **Kirsti Kosonen** kertoo, että Taitaja-karsintoja on järjestetty heidän opinahjossaan kymmenisen vuotta. Lajikirjo kattaa kaikki oppilaitoksen 24 perustutkintoa. Joka vuosi pidetään semifinaalit muutamassa lajissa. Oppilaitoksen strategiassa linjataan vuosittain kilpailutoiminnan painopistealueet. Lukuvuonna 2011–2012 painotettiin Taitaja-kilpailuja, koska Jyväskylä oli Taitaja2012-järjestäjä.

Hotelli-, ravintola- ja cateringalan lehtori **Tuija Auramo** on toiminut ravintolapalvelun lajipäällikkönä, semifinaalikoordinaattorina ja semifinaalien järjestäjänä Jyväskylän ammattiopistossa. Vuonna 2011 hän oli lajin kaikkien semifinaalien koordinaattori, ja toinen opettaja vastasi lajin järjestelyistä oppilaitoksessa.

– Lähtökohta on, että kilpailuista tulee oikeudenmukaiset ja parhaat kilpailijat valitaan jatkoon, Auramo sanoo.

Taitaja2012:n kilpailujohtaja **Esko Junttila** on ollut myös joukkueenjohtaja ja koulutuskuntayhtymän yhteyshenkilö Taitaja-kilpailua koskevilla asioissa. Junttila pitää semifinaalisännöiden etuna sen vaatimia ponnisteluja opetuksen ja laitteiston ajanmukaistamiseksi. Näin opetuksen taso pysyy korkeana. Semifinaalitehtävät suunnitellaan mahdollisimman työelämälähtöisesti, opetussuunnitelman mukaan. Tehtävien tulee vastata kiitettävää eli K3-tasoa. Karsinnat pidetään useimmiten työsaleissa. Välillä on kuitenkin tarkoituksenmukaista siirtää ne esimerkiksi juhlasaliin, jolloin kilpailuja voi seurata useampi silmäpari.

– Tehtävät vastaavat reaalityilannetta. Esimerkiksi kukkasidontalajissa kilpailija tekee kukkakimppun ja palvelee asiakasta, Junttila kuvailee kilpailutilannetta.

Skills Finland ja edellisten vuosien Taitaja-järjestäjät ovat Auramon mukaan aina tarjonneet kiitettävästi apua karsintoihin. Muistitikuille on koottu esimerkiksi kirjepohjat, tehtävien kuvaukset ja muuta materiaalia. Lisäksi Taitaja-säännöissä on monta kohtaa semifinaalien käytännöistä.

Semifinaalit ovat lujittaneet siteitä työelämään

Auramo kertoo, että opiskelijat ovat suunnitelleet kilpailupäivää opettajan kanssa ja itse h-hetkellä toimineet assistentteina. He ovat myös valmistaneet ja tarjoilleet ateriat vieraille.

– Kilpailuhuoltajille on myös järjestetty oheisohjelmaa: he ovat muun muassa katselleet paikakunnan nähtävyyksiä ja saaneet hoitoja kosmetologiopiskelijoilta, Auramo sanoo.

Junttila arvelee semifinaalien saaman julkisuuden johtaneen ainakin ammatillisesta koulutuksesta ja ammasteista keskusteluun. Työelämäyhteistyö on hänen mukaansa vahvistunut semifinaalien myötä. Tapana on, että kilpailijan työssäoppimispaikan ohjaaja on mukana hänen suorituksensa arvioinnissa. Näin lajivastaavan ja yrityksen edustajan välille syntyy luonteva tuttavuus.

– Ammatillainen voi huomauttaa, että asennusmenetelmä on muuttunut, ja siten opettaja voi tarkistaa opetuksensa ajanmukaisuuden, Junttila mainitsee konkreettisen esimerkin opetuksen kehittämisestä.

Yritysten kanssa on myös suunniteltu tehtävät ja arviointikriteerit. Myös joidenkin lajien semifinaalit on kilpailtu yritysten tiloissa. Somistuksen karsinnat on käyty tavaratalon osastolla sieltä löytyvin tuottein.

”Organisoimisen plussia ei siis punnita rahalla, vaan käytännön hyödyin.”

Toisten opetuskäytännöistä virikkeitä opetukseen

Junttila muistuttaa, että semifinaalien järjestäminen avaa tiiviin yhteistyön seuraavan ja edellisen Taitaja-järjestäjän kanssa. Suunnittelupalaverit, vierailut ja keskustelu opetussuunnitelman paikallisista sovelluksista antavat virikkeitä opetukseen.

– Meillä esimerkiksi alkoi painotekniikassa digitaalinen painaminen kehittyä toisessa oppilaitoksessa nähdyn mallin mukaan.

Taitaja2012-kilpailun kilpailunjohtaja Junttila pitää erinomaisena etuna, että halutessaan opettaja voi lajivastaavana toimimisen kautta päästä kansainväliseen kilpailutoimintaan, vaikkapa WorldSkills- tai EuroSkills-eksperiksi tai -valmentajaksi. Näin oma opetus saa vielä monipuolisemmin vaikutteita. Samalla opettaja voi vertailla suomalaisen ammatillisen koulutuksen tasoa muiden maiden koulutukseen.

Semifinaaleihin valmistautuminen edesauttaa opiskelijan ohjausta muun muassa silloin, kun opiskelija osallistuu lajiin, jossa tarvitaan hänelle vähemmän tuttuja taitoja. Talonrakennuksessa vaaditaan sekä muurausta että laatoitusta, ja toisessa nuori voi olla kokemattomampi. Silloin opettaja huolehtii siitä, että kilpailijalla on valmiudet suoriutua tehtävästä kaikkien osa-alueiden osalta. Opiskelijalle uusi oppi on voimavara.

– Kerromme Taitaja-toiminnasta aloittaville opiskelijoille, heidän vanhemmilleen vanhempainiloissa ja opistoomme tutustuville ysiluokkalaisille, Auramo kertoo.

Säännöllinen järjestelyvastuu tuo hyviä rutiineja

Auramo katsoo kilpailutoimintaan osallistumisen edistävän oppilaitoksen hyvää mainetta. Se osoittaa, että oppilaitos on monessa mukana.

– Olemme aina saavuttaneet tavoitteemme: korkeatasoiset ja reilut kisat. Olemme saaneet järjestelyistä hyvää palautetta. Jokaisen karsinnan ja Taitaja-kilpailuiden jälkeen pidämme palautepalaverin, jossa pohdimme kehitettäviä kohtia.

Säännöllinen järjestelytoiminta rytmittää lukuvuotta ja semifinaalien järjestelyihin muotoutuu hyviä rutiineja. Organisoimisen plussia ei siis punnita rahalla, vaan käytännön hyödyin.

– Kun semifinaali-isännän tehtävät tulevat tutuiksi, niihin on helpompi tarttua. Opiskelijat puolestaan voivat hoitaa järjestelyitä osana opinnäytetyötään. He ovat pitäneet siitä kovasti, Auramo toteaa.

Tarjoiljalajissa moni opiskelija on suorittanut näytön tai osanäytön semifinaaleissa. Lajin tehtävät ovat työelämälähtöisiä ja soveltuvat siksi mainiosti näytön antamiseen.

Säännöllinen kisaisäntänä toimiminen on Junttilankin mielestä kannattavaa.

– Jos jää sivuun liian pitkäksi aikaa, tipahtaa kelkasta. Opetus muuttuu jatkuvasti. Järjestelyihin sijoitettu raha tulee takaisin moninkertaisesti. Nehän hoituvat lähes normaaliopetuksen puitteissa, hän toteaa.

Semifinaalit piristävät pikkupaikkakuntia

Koordinaattorin ominaisuudessa lehtori Tuija Auramo haluaa varmistaa, että kilpailuolosuhteet ovat lajin jokaisessa semifinaalipaikassa yhdenmukaiset. Hän toivoo myös entistä useamman koulun hakevan semifinaaleja. Pienet paikkakunnat, joissa Taitaja-finaalia ei voi järjestää, saisivat näin piristysruiskeen hiljaiseen alkuvuoteen. Auramo kertoo, että Jyväskylän seudulla lehdet ja radiokanavat ovat tulleet seuraamaan kisoja ja tehneet niistä juttuja. Etenkin pienillä paikkakunnilla semifinaalit huomioidaan paikallismediassa yleensä hyvin, jos oppilaitos tiedottaa aiheesta ajoissa.

Jo semifinaalit kiinnostavat usein lehdistöä ja radiokanavia, jos tiedotus hoidetaan hyvin. Miia Sironen Jyväskylän ammattiopistosta sai vuoden 2007 WorldSkills-kilpailussa kultaa ravintolapalvelusta, ja se huomioitiin valtakunnallisestikin.

Junttila pitää suurimpana haasteena työpaikallaan löytää uusia innokkaita lajivastaavia, kun entiset jäävät eläkkeelle. Järjestelyiden tason on pysyttävä korkeana, ja opiskelijatkin on saatava kiinnostumaan kilpailuista. Itse semifinaalijärjestelmässä Junttila näkee heikon kohdan karsintojen laajuudessa. Kun ilmoittautuneiden määrä kasvaa, voi olla tarpeen tehdä esikarsintaa semifinaaleihin. Toimisiko se parhaiten koulukohtaisesti vai yleisinä karsintakisoina?

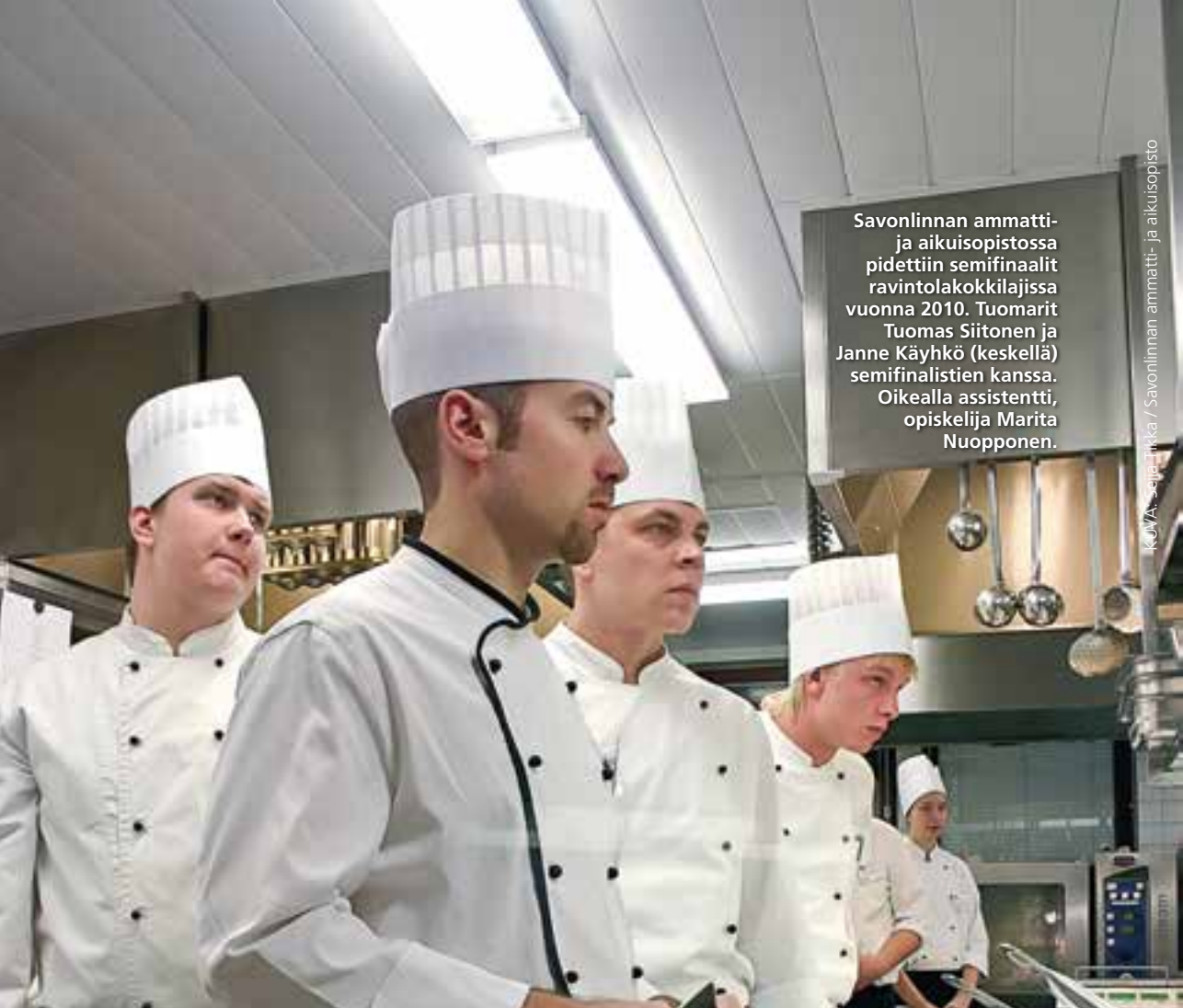
– Esimerkiksi autonasennuksessa on laaja teoriaosuus. Se voisi olla yksi tapa valita semifinaaleihin osallistujat, sanoo kilpailujohtaja Esko Junttila.

Kaiken kaikkiaan Jyväskylän kolmikko pitää semifinaalijärjestelyitä myönteisenä kokemuksena.

– Kisojen organisointi kannattaa, jos koulutuksen järjestäjältä löytyy motivoitunutta väkeä ja muutenkin riittävät voimavarat, rehtori Kirsti Kosonen kiteyttää. ■

VINKIT

- Muista, että kilpailuihin valmistautuminen vahvistaa opettajan ammattitaitoa siinä missä opiskelijankin.
- Semifinaalijärjestelyt ovat hyvä syy ajantasaistaa laitteistoa ja välineitä. Uudet työkalut nostavat opiskelijoidenkin motivaatiota.
- Kilpailutilanne tuntuu aidommalta työympäristössä kuin oppilaitoksen tiloissa. Mieti, voisiko oman lajisi viedä työympäristöön.
- Muilta semifinaalien ja Taitajien järjestäjiltä kuulet ajanmukaisimmista opetustavoista, joita voit ottaa vaikka heti käyttöön.
- Jos oma kehittyminen kiinnostaa, voit päästä semifinaalijärjestelyiden kautta kansainväliseen kilpailutoimintaan syventämään ammattitaitoasi ja tietämystäsi.

Savonlinnan ammatti- ja aikuisopistossa pidettiin semifinaalit ravintolakokkilajissa vuonna 2010. Tuomarit Tuomas Siitonen ja Janne Käyhkö (keskellä) semifinalistien kanssa. Oikealla assistentti, opiskelija Marita Nuopponen.

KUVA: Seija Tikka / Savonlinnan ammatti- ja aikuisopisto

Taitaja-toiminta osa osallistavaa strategiaa

Savonlinnan ammatti- ja aikuisopistossa Taitaja-toiminnan uskotaan hyödyttävän kaikkia opiskelijoita. Se kannustaa oppimaan, ja yhteisillä järjestelyillä jokainen tuntee olevansa tärkeä ja osa porukkaa. Oppilaitoksesta on tullut myös entistä vetovoimaisempi.

Itä-Savon koulutuskuntayhtymän johtaja, Savonlinnan ammatti- ja aikuisopiston eli SAMIn rehtori **Keijo Pesonen** muistaa, että heidän ammattiopistonsa on järjestänyt semifinaaleja ainakin rakennus-, sosiaali- ja terveys-, ravintola- sekä autoalalla. Opistolla on Taitaja-strategia, jolla kilpailutoiminta kytkeytyy pedagogian kehittämiseen. Strategiassa painotetaan, että Taitaja-ideologia koskee kaikkia opiskelijoita, ei vain kilpailuihin tähtäviä.

– Jokaisen taidot ovat tärkeitä. Mielestäni tämän aatteen pitäisi näkyä koko Taitaja-toiminnassa, Pesonen sanoo.

Opisto on toiminut ravintolakokkilajin semifinaalipaikkana kerran, vuonna 2010. Opettaja **Kimmo Vaahtoluodolla** on kuitenkin kokemusta muista kilpailujärjestelyistä lähes 20 vuoden ajalta. Hän on myös vuoden 2012 semifinaalien koordinaattori eli valvoo kaikkien ravintolakokki-semifinaalien sujumista.

Vaahtoluoto kertoo kisojen järjestämisen tavoitteeksi opiskelijoiden motivaation lisäämisen. Tekemisen mallia näkemällä heille valkenee osaamisen merkitys. Koko koulun perehdytys Taitaja-toimintaan ja oman oppilaitoksen esiin tuominen kannustavat myös lajivastaavaa.

– Koulun yhteishengen kasvattaminen on tärkeää, samoin välineiden päivitys ja oppilaitoksen hyvä maine alueellisesti ja koko maassa, Vaahtoluoto luettelee syitä semifinaali-isännäksi ryhtymiselle.

Ehdotus ravintolakokkilajin semifinaalipaikkana toimimisesta ei kohdannut vastustavaa jupinaa, sillä koko henkilökunnalle sovittiin heti selkeät roolit. Mukana olivat kaikki johtoa myöten. Jokaiselle mitoitettiin tehtävät voimavarojensa mukaisesti.

Panostamme monikanavaiseen markkinointiin

Semifinaaleja on Savonlinnassa käytetty monipuolisesti viestinnässä. Ne näkyvät muun muassa Samilainen-lehdessä, opiston esitteissä, vuosisuunnitelmissa ja avoimien ovien päivissä. Opisto tiedotti kokkikarsinnoista nettisivuilla, lähettämällä tiedotteita paikallislehtiin ja radioon ja pitämällä palaveria yritysten kanssa. Mukana oli työssä-oppimispaikkoja ja muita ravintoloita.

– Kumppaneita oli valmiina esimerkiksi juuri työssäoppimisyhteistyön kautta. Oppilaitosten ja ravintolapalveluiden tarjoajien verkostoituminen on yleensäkin tiivistä, sanoo Vaahtoluoto.

Ravintoloilta saatiin tuomareita ja hotellit avustivat asumisjärjestelyissä. Oheistoimintaa yleisölle ei järjestetty, sillä avoimet ovet pidetään toisena ajankohtana. Ysiluokkalaiset tutustuvat opistoon myös Taitaja9-tapahtumassa. Kilpailuhuoltajat huomioitiin: he nauttivat matkailualan opiskelijoiden kierroksesta Olavinlinnassa.

– Kaikki opiskelijamme valjastettiin toimintaan. Liiketalouden opiskelijat hoitivat pistelaskun, lähihoitajat toimivat ensiapuryhmänä ja puhdistuspalvelualan nuoret vastasivat siivouksesta ja niin edelleen, Vaahtoluoto kertoo.

Esimerkiksi assistenttina toiminut SAMIN ensimmäisen vuoden opiskelija oli jo seuraavana vuonna Taitaja-finalisti.

Rehtori Pesonen on tyytyväinen koulunsa työelämän kanssa luomiin suhteisiin. Tämän perusteella voisi odottaa, että opiston opiskelijoiden kilpailumenestys olisi nykyistä korkeampi. Toisaalta kaikki lahjakkaat opiskelijat eivät tahdo kilpailemaan.

”Kokemus on kartuttanut henkistä pääomaa. Toiminta on ollut merkityksellistä niin opettajille kuin opiskelijoillekin.”

Taitaja-valmennusohjelmasta opetuksen apuväline

Opetuksen kehittämisen konkreettinen työkalu on SAMIn Taitaja-valmennusohjelma, jonka opisto on innostunut laatimaan. Ohjelmassa määritellään viisi syytä osallistua toimintaan. Ne ovat oppimisprosessin henkilökohtaistaminen opiskelijalle, oppilaitoksen markkinointi, opettajien ammattitaidon kehittäminen ja alan verkostoituminen, kummiyritykset ja opetussuunnitelman kehittäminen.

Vahtoluoto sanoo semifinaalien organisoinnin sujuvan melko itsenäisesti, mutta edellisestä Taitaja-järjestäjästäkin on apua. Se toimittaa ohjeistuksen ja auttaa kilpailutehtävien tekemisessä. Skills Finlandille Vahtoluodolla on yksi toive.

– Opettajilla ja valmentajilla on hyvä käsitys Taitaja-toiminnasta, mutta oppilaitoksen johto ei sitä usein tunne. Heitä kannattaisi informoida kilpailutoiminnasta, koska heillä on sanottavaa resurssiasioissa, hän vinkkaa.

Karsintojen tuomia etuja opettajan ei tarvitse kauan miettiä. Koko koulu on saanut tsemppiä yhteisestä ponnistuksesta. Opiston tunnettuus on lisääntynyt paikallismedian uutisoinnin ansiosta. Lisäksi yhteinen toiminta on virkistänyt niin opettajia kuin opiskelijoitakin.

Opiston vetovoimaisuus on kasvanut

Oppilaitokset ovat solmineet hedelmällisiä yhteyksiä keskenään Taitaja-toiminnan kautta. Esimerkiksi kuusi Savon ja Karjalan alueen oppilaitosta on perustanut Itä-Suomen Ammattitaito ry:n, joka palkitsee kisoissa menestyneitä. Itä-Suomen kaupungit ja ammatilliset oppilaitokset ovat toteuttaneet myös Itä-Suomen Taitaja-osaamishankkeen. Hankkeen kautta kilpailutoiminnasta saatuja oppeja on sovellettu opetukseen.

– Semifinaalien suunnittelu ja järjestely estävät pölyttymistä eli tämä pitää ajan tasalla työelämän, opettamisen ja valmennuksen uusista tuulista. Tavoitteemme ovat täyttyneet, mutta aina voisi saada lisää opettajia ja opiskelijoita mukaan toimintaan, Vahtoluoto pohtii.

Myös Pesonen katsoo semifinaalikuvioiden saldon jääneen plussan puolelle, vaikka omien opiskelijoiden kisamenestystä ei ole saatu toivotulle tasolle. Finaalipaikka on kuitenkin usein pienestä kiinni. Taloudellisesti järjestelyt eivät tuota tappiota tai voittoa, mutta opetuksen kehittämistä ja imagohyötyä ei voi rahassa mitatakaan.

Semifinaalit tuovat onnistuessaan oppilaitokselle näkyvyyttä ja kannustavat nuoria arvioimaan ammattitaidon syvintä merkitystä. Pesonen katsookin kisaisännöiden lisänneen opiston vetovoimaa. Myös omat opiskelijat ovat innostuneet kilpailuista. Samalla karsintakisat ovat mainio yhdyshenkilö yrityksiin etenkin pienille oppilaitoksille, jotka eivät pysty järjestämään Taitaja-kilpailuja.

Vahtoluodon mielestä kokemus on kartuttanut henkistä pääomaa. Toiminta on ollut merkityksellistä niin opettajille kuin opiskelijoillekin. Savonlinnan ammattiopisto on todennäköisesti jatkossakin mukana, mutta sen pienuus rajoittaa järjestämistäajuutta.

– Jaoinme semifinaalit kahteen osaan, koska kapasiteettimme ei riitä yhteen isoon tapahtumaan. Monilla kouluilla lienee sama tilanne, ja myös siksi järjestäjäkouluja pitäisi vaihdella.

Semifinaaleja ja kilpailijoita enemmän esiin

Karsintoja ei Pesosen mukaan järjestetä eikä pidäkään järjestää vain tekemisen ilosta, vaan toiminnan täytyy näkyä opetuksen laadun paranemisena. Pesonen toivoo Taitaja-aatteen leviävän vielä tehokkaammin oppilaitoksen sisällä. Uusia lajeja voisi tulla mukaan nykyisten aktiivisten opettajien ja lajien kaartia täydentämään.

Tuomarit tulevat usein työelämästä, esimerkiksi työssäoppimispaikoista. Makutuomari Tuomas Siitonen (vas.), maku- ja päätuomari Jorma Haranen ja Etelä-Savon keittiömestareiden Timo Hyöppinen arvioivat kilpailijoiden valmistamia annoksia.

Semifinaalitoimintaan Vaahtoluoto kaipaa yhtä muutosta. Matkustamisen sijaan osa järjestelytoimista olisi kätevä hoitaa verkossa. Hänen mielestään Taitaja-sarjojakin alkaa olla tarpeeksi. Rehtori Keijo Pesosellakin on kehitysehdotus.

– Pienille koulutuksenjärjestäjille, jotka eivät voi järjestää Taitaja-finaalia, voisi miettiä muita pienimuotoisia tapahtumia, joissa yritykset voisivat olla mukana.

Kuntayhtymän johtaja toivoo myös semifinaalien saavan enemmän huomiota. Niiden kilpailijathan ovat elinkeinoelämän kannalta kiinnostava kohderyhmä potentiaalisina työntekijöinä. Satoja nuoria jää juuri ja juuri loppukilpailun ulkopuolelle. Heidän taitonsa ovat kuitenkin erinomaiset.

Lehtori Kimmo Vaahtoluoto rohkaisee kollegoitaan ryhtymään toimeen. Karsintojen isäntä saa kaupan päälle osaamisensa päivitettyä. Opinahjon saama myönteinen julkisuus ei sekään liene kenellekään pahitteeksi! ■

VINKIT

- Pyydä mahdollisimman iso joukko oppilaitoksestasi mukaan järjestelyihin. Anna opiskelijoille heidän taitojaan vastaavia tehtäviä. Motivoikaa opettajien kesken opiskelijoita osaamisensa päivittämiseen.
- Tiedustele työssäoppimispaikoista ja muilta yrityksiltä halukkuutta kumppaniksi Taitaja-semifinaaleihin esimerkiksi tuomareiksi. Materiaalitukeakin voit saada.
- Jos koulunne on pieni ja osallistujia paljon, pidä semifinaalit kahdessa osassa. Huolehdi tehtävien tasapuolisuudesta.
- Ota yhteyttä paikalliseen mediaan, lehtiin ja radioasemiin. Muistuta, että alueen elinkeinoelämänkin on hyvä tietää osaavista nuorista työntekijäpotentiaalina.
- Arvioinnissa on tärkeää sopia edellisenä päivänä yhtenäisestä tuomarilinjasta ja tarkentaa arviointikriteerit käytännössä.

Hiusmuotoilulajin semifinaaleissa kilpailijat tekevät mallin mukaisen kampauksen. Kilpailutehtävät pidetään mahdollisimman samantasoisina vuodesta toiseen. Tampereen ammattiopiston kasvatti Elina Salminen voitti lajinsa WorldSkills-kilpailussa 2009.

KUVA: Skills Finland

Taitaja-kilpailija-konkareilta apua tehtävien laadintaan

Hiusalan Taitaja-semifinaaleissa hyödynnetään WorldSkills-valmennettavia, jotta kisat pysyvät mahdollisimman tasalaatuisina vuodesta toiseen. Kouvolan ammattiopistossa on huomattu, että tarkat kilpailukäytännöt ja -rakenteet helpottavat semifinaalijärjestäjän työtä.

Hiusmuotoilua Kouvolan ammattiopistossa opettavalla **Tarja Korjuksella** on vankka kokemus Taitaja-kilpailuista semifinaaleineen, vaikka hän ei ole lajivastaavana toiminutkaan. Korjus on ollut alansa lajipäällikkö vuosina 2007–2011. Hänellä on meneillään siis kolmas kaksivuotinen toimikausi.

Hiusmuotoilun semifinaalit pidetään yhdessä paikassa, jotta tehtävien taso ja kilpailuolosuhteet olisivat kaikille kilpailijoille samat. Korjus kertoo, miten kilpailujen tasapuolisuutta parannettiin muutama vuosi sitten myös niin, että tehtävien taso ei vaihtelee vuodesta toiseen. Aiemmin tehtävät laati aina eri henkilö, ja niistä tullutta palautetta ei voitu hyödyntää. Nykyisin tehtävät ovat WorldSkills- tai Taitaja-kilpailijoiden käsialaa. Heidän tuore tietämyksensä pitää tehtävät tasalaatuisina. Kun kilpailujen taso on ennalta tiedossa, yhä useampi nuori uskaltaa lähteä mukaan.

– Taitaja- ja WorldSkills-valmennettavilla on tuorein ja paras näkemys siitä, minkä tason töitä semifinaalikelkilpailijat voivat tehdä, Korjus sanoo.

Semifinaalien kautta myös WorldSkills-valmennukseen

Yrityselämä tukee hiusmuotoilulajia antamalla tuomarin käyttöön semifinaalitehtävien arviointiin. Tehtävissä käytetyt tuotteet tulevat tukkurilta, joka osallistuu myös käytännön järjestelyihin.

Järjestäjäoppilaitoksen opiskelijat avustavat kilpailijoiden ilmoittautumisessa ja tehtävien aikana esimerkiksi hiustenpesupaikalla huolehtien siitä, että tarvittavat tuotteet ovat saatavilla.

– Media-alan opiskelijat usein taltioivat kilpailuja. Joskus he ovat myös lähettäneet live-kuvaa tehtävistä kilpailuhuoltajille, sillä paikalla ei saa olla ketään ylimääräisiä ihmisiä, Korjus kertoo muiden alojen opiskelijoiden osallistumisesta kisapäivään.

Oheisohjelmana semifinaalipäivässä Korjus on kertonut kilpailuhuoltajille Taitaja- ja WorldSkills-toiminnasta. Hän on rohkaissut opettajia tiedottamaan oppilaitoksissaan muun muassa siitä, miten nuori voi semifinaalien tai finaalin jälkeen ilmoittautua WorldSkills-valmennusrinkiin.

– Myös semifinaaleista pudonneita opiskelijoita voi lohduttaa sillä, että vaikka ei pääsisikään finaaliin, voi silti lähteä MM-valmennukseen. Vahva motivaatio ja halu oppia riittävät, Korjus tähdentää.

Lajipäällikkökin neuvoo käytännön asioissa

Korjus sanoo, että näytön suorittaminen semifinaalikelkilpailuissa ei ole hiusmuotoilulajissa mahdollista, sillä niissä ei käytetä elävää mallia. Siten arvioija ei saa käsitystä tekijän asiakaspalvelutaidoista. Sen sijaan Korjus pitää mahdollisena käyttää karsintatehtäviä osaamisen tunnustamisena, eräänlaisena epävirallisena osanäyttönä.

Lajipäällikön näkökulmasta Taitaja-järjestäjän ja Skills Finland ry:n tuki semifinaalijärjestäjille on ollut riittävää. Korjus sanoo kisojen sujuneen aina moitteettomasti.

– Lajivastaavat jännittävät usein, pitävätkö aikataulut tehtävissä ja ehditäänkö ne arvostella sekä toimivatko muut käytännön asiat. Olen auttanut esimerkiksi kertomalla, kuka tekee mitäkin ja neuvomalla tehtävien pisteytyksessä.

”Parhaan tuntuman kunkin vuoden semifinaaleihin saavat juuri semifinaalien lajivastaavat.”

Jokaisesta semifinaalista pyydetään palautetta kilpailijoilta ja huoltajaopettajilta. Palautteesta saa erinomaista oppia seuraavia kisoja varten. Lisäksi Hämeenlinnan ammattikorkeakoulun Skills Trainers' Academy tarjoaa tilaisuuksia syventää tietojaan valmennuksesta, kilpailujärjestelmästä ja arvioinnista.

Hiusalan vinkki: valokuvat kertovat osaamistasosta

Korjus pitää haasteellisimpana semifinaalijärjestelyissä isojen lajien hallintaa. Jos lajin sisällä päätetään pitää karsinnat yhdessä paikassa, yhtenä päivänä, se rajoittaa järjestäjäkoulujen määrää. Pysyvyyden ja tasavertaisuuden vuoksi hiusmuotoilu pitää kiinni tästä kilpailutavasta.

Hiusmuotoilun opettaja toteaa semifinaalijärjestelyihin tarttumisen olevan monelle ensimmäinen kosketus kilpailutoimintaan. Välitön yhteistyöverkoston syntyminen on kiistämätön etu opetushenkilöstölle.

Korjus on vienyt oppimiaan käytäntöjä eteenpäin muun muassa lähettämällä valokuvia aiemmista semifinaalikampauksista tuleville lajivastaaville. Kollegoiden kesken he arvioivat toistensa opetuskäytäntöjä. Jokaisella opettajalla pitäisi olla käsitys siitä, millä tasolla semifinaaleihin osallistuvien kuuluu olla osaamisessaan.

Asiantuntijuuden vaihtaminen on keskeinen asia myös niille opettajille, jotka seuraavat kilpailijoita itse semifinaalipäivänä. Tieto leviää sekä kilpailu- ja valmennustoiminnasta että opetuksesta ylipäättään.

Parhaan tuntuman kunkin vuoden semifinaaleihin saavat semifinaalien lajivastaavat.

– Lajivastaavan ammattitaito vahvistuu, kun hän miettii, miten antaisi parhaat edellytykset kilpailijoille osoittaa osaamisensa. Mielestäni semifinaalitehtävät mittaavatkin erinomaisesti kilpailijoiden taitoja, Korjus toteaa tyytyväisenä.

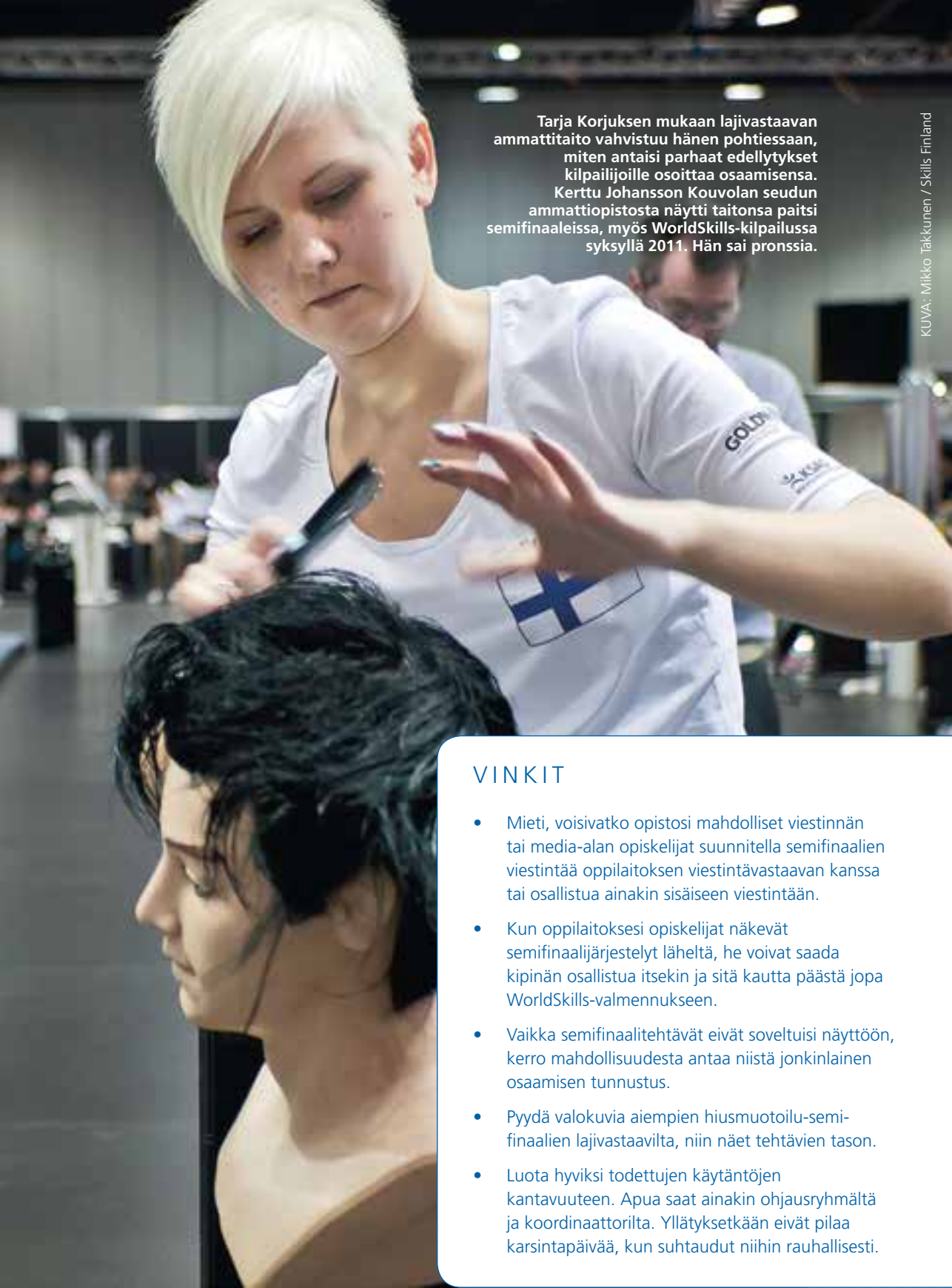
Tehtävien käyttö on selkiyttänyt opetusta

– Meillä kaikki opiskelijat saavat tehdä semifinaalitehtävät, vaikka eivät kilpailuun lähtöä suunnittelisikaan. Mielestäni tehtävien käyttö on selkiyttänyt opetustani. Turhat vaiheet ovat jääneet pois ja osaan mennä suoraan asiaan, Korjus kuvailee semifinaalien antia.

Kaikki lajivastaavat, jotka ovat olleet huolissaan järjestelyiden sujumisesta oppilaitoksessaan, ovat huokaisseet helpotuksesta, kun kaikki on mennyt hyvin. Vaikka jotain odottamatonta sattuisi, se ei johda katastrofiin.

Tarja Korjuksen mielestä ei kannata jättää käyttämättä tilaisuutta toimia Taitaja-karsintojen lajivastaavana.

– Se on ainutkertainen tilaisuus saada omanlainen kokemus ja solmia kontakteja. Järjestelyissä on hyvä malli, jonka varaan tapahtuma on helppo rakentaa, hän kannustaa. ■

Tarja Korjuksen mukaan lajivastaavan ammattitaito vahvistuu hänen pohtiessaan, miten antaisi parhaat edellytykset kilpailijoille osoittaa osaamisensa. Kerttu Johansson Kouvolan seudun ammattiopistosta näytti taitonsa paitsi semifinaaleissa, myös WorldSkills-kilpailussa syksyllä 2011. Hän sai pronssia.

KUVA: Mikko Takunen / Skills Finland

VINKIT

- Mieti, voisivatko opistosi mahdolliset viestinnän tai media-alan opiskelijat suunnitella semifinaalien viestintää oppilaitoksen viestintävastaavan kanssa tai osallistua ainakin sisäiseen viestintään.
- Kun oppilaitoksesi opiskelijat näkevät semifinaalijärjestelyt läheltä, he voivat saada kipinän osallistua itsekin ja sitä kautta päästä jopa WorldSkills-valmennukseen.
- Vaikka semifinaalitehtävät eivät soveltuisi näyttöön, kerro mahdollisuudesta antaa niistä jonkinlainen osaamisen tunnustus.
- Pyydä valokuvia aiempien hiusmuotoilu-semifinaalien lajivastaavilta, niin näet tehtävien tason.
- Luota hyväksi todettujen käytäntöjen kantavuuteen. Apua saat ainakin ohjausryhmältä ja koordinaattorilta. Yllätyksetkään eivät pilaa karsintapäivää, kun suhtaudut niihin rauhallisesti.

Kilpailutoiminta on osa Luovin strategiaa. Eero Martikainen suoritti puualan perustutkinnon Ammattiopisto Luovin Oulun yksikössä. Syksyllä 2011 hän osallistui kansainvälisiin Abilympics-kilpailuihin puuseppälajissa.

KUVA: Skills Finland

Semifinaalit ovat paljon enemmän kuin tie Taitajaan

Kun valmentavan koulutuksen opiskelija tutustuu eri aloihin, hän saa tukea ammatinvalintaansa ja voi kiinnostua kilpailuista. Ammattiopisto Luovin opiskelijat ovat hyötäneet kotikilpailuista esimerkiksi osallistumalla järjestelyihin.

Ammatillinen erityisoppilaitos Ammattiopisto Luovi on sisällyttänyt kilpailutoiminnan strategiaansa. Koulutusjohtaja **Hannu Koivula** kertoo, että kilpailutoiminta on opiskelijoille merkittävä osa koulutusta, sillä se voidaan yhdistää näyttöihin, työssäoppimiseen tai työtehtäviin. Opiskelija hyötyy toiminnasta, osallistuipa hän kilpailijana tai järjestelijänä. Samalla iso osa henkilökunnasta pääsee kehittämään ammatitaitoaan.

– Kilpailuilla ei kuitenkaan arvioida opettajien työtä, vaan opiskelijoita, Koivula painottaa.

Ammatillinen erityisopettaja **Mikko Pasonen** Luovin Oulun yksiköstä on toiminut kahtena vuonna erityistä tukea tarvitseville opiskelijoille suunnatun TaitajaPLUS-kilpailun lajivastaava. Kilpailu on pidetty vasta muutaman kerran, ja uuden lajin käynnistämisessä on aina haasteensa. Vuonna 2010 Luovin Alavuden yksikkö vastasi semifinaalijärjestelystä pääjärjestäjä Oulun toimipisteen kanssa. Seuraavana vuonna Luovi järjesti karsinnat Kuopioon Bovallius- ja Keskuspuiston ammattiopistojen kanssa. Pasonen oli molemmilla kerroilla päätuomarina ja henkisenä tukena muille lajivastaaville. TaitajaPLUS-lajit, samoin kuin kilpailujen määrä, vaihtelevat vuosittain.

– Koska TaitajaPLUS on pieni tapahtuma, meillä ei ole erikseen koordinaattoria valvomassa järjestelyjä eri kouluissa. Lajivastaava hoitaa koordinaattorin tehtävät. TaitajaPLUS-ohjausryhmä vastaa myös kaikista PLUS-lajeista, Pasonen kertoo.

Virikkeitä muiden oppilaitosten toimintatavoista

Pasonen mielestä semifinaalien järjestäminen pitää oppilaitoksen mukana erityisopetuksen kehittämisessä. Aloite ensimmäisistä semifinaaleista tuli TaitajaPLUS-lajin ohjausryhmältä ja opettajien suuntaan Luovin johdolta.

– Alussa haastavaa oli se, että tiedotettavaa oli paljon sekä osallistuvien oppilaitosten välillä että lajin sisällä.

Luovin intrassa ilmestyy päivittäin uusia uutisia. Koska toimipisteitä on 23 ympäri maata, tieto kilpailuista voi välillä hukkuu uutisvirtaan.

Koulutusjohtaja pitää semifinaalijärjestelyjä merkityksellisinä eri toimipaikkojen yhteistyön kannalta.

– Kaikki toimijat saavat näin tutustua muihin yksiköihin ja niiden henkilöstöön. Yhteydenpito jatkuu kilpailujen ulkopuolella. Esimerkiksi puhdistuspalvelualalla opettajat ovat kokoontuneet ja kehittäneet yhdessä alaa, Koivula kertoo.

Sama pätee yhteistyöhön muiden oppilaitosten kanssa. Pasonen pitää suurena etuna sitäkin, että yhteydet niin sanottuihin tavallisiin oppilaitoksiin vahvistuvat. Näin järjestäjäkoulu saa uusia virikkeitä toimintaansa. Yksi TaitajaPLUS-tapahtuman tavoite on myös lisätä HOJKS-opiskelijoiden määrää yleisissä oppilaitoksissa. HOJKS-opiskelijoille on siis tehty hallinnollinen erityisopetuspäätös.

Tähänastista kokemusta on käytetty Pasonen mukaan benchmarkingin tapaan, eli semifinaalijärjestäjä on vertaillut toimintatapaansa toisten tapaan tehdä asioita. Hän sanoo, että kehittämällä edelleen Skills Finland ry:n kokoamaa tehtäväpankkia mallit saadaan yleiseen käyttöön. Toimipaikkansa opettajien kanssa Pasonen on jakanut kokemuksia raportein ja muiden koulujen henkilökunnan kanssa myös suullisesti.

”Kilpailutoimintaa läheltä näkemällä opiskelijat saavat konkreettisen käsityksen eri aloista.”

Oman koulun opiskelijat saavat tukea alanvalintaansa

Erityisopiskelijoiden semifinaalit on ainakin tähän saakka pidetty opetus- ja asuntolatilaisissa, eikä ulkopuolisille suunnattuja oheistapahtumia ole järjestetty. Tehtävien välisenä odotteluai- kana kilpailijat ovat esimerkiksi kokeilleet huovuttamista työpajoissa ja kilpailuhuoltajat ovat tutustuneet koulun tiloihin esittelykierröksellä.

– Opiskelijamme olivat opastamassa ja tarjoilemassa, oppimistarkoituksessa. He pääsivät myös seuraamaan kilpailutilanteita, ja siten heidän tietoisuutensa TaitajaPLUS-toiminnasta vahvistui, Pasonen kuvailee kilpailun antia opiskelijoille.

Esimerkkinä työelämäyhteistyöstä Pasonen mainitsee kiinteistöpalvelulajin kisatuomarit, jotka Luovi on saanut opiston kiinteistöhuoltopalveluista vastaavalta yritykseltä. Muuta tukea luovilai- set eivät ole työelämästä vielä hakeneet.

– Yrityksiä olisi tarjolla yhteistyökumppaneiksi. Meidän onkin mietittävä, miten syventäisimme yhteistyökuviaita kaikille edullisella tavalla, hän sanoo.

Opiskelijoiden ohjauksessa koulutusjohtaja Hannu Koivula näkee semifinaalitoiminnalla tärkeän roolin.

– Kilpailutoimintaa läheltä näkemällä opiskelijat saavat konkreettisen käsityksen eri aloista. Muuten heidän alavalintansa voivat perustua pitkälti mielikuviin.

Lisää näkyvyyttä avoimilla ovilla

Luovilaisten mielestä sekä Skills Finlandilta että Taitaja-järjestäjältä on tullut riittävästi käytän- nön tukea järjestelyihin. Koska TaitajaPLUS poikkeaa hiukan Taitajasta, myös semifinaaleihin on ollut etsittävä omiakin toimintamalleja.

Semifinaaleista on tiedotettu oppilaitosten lisäksi paikallisessa mediassa. Tavoitteena on saada Taitaja- ja TaitajaPLUS-toiminta entistä paremmin työntekijöiden tietoisuuteen, mutta myös ulkoista tiedottamista halutaan tehostaa.

Semifinaalitehtävät ovat rajattuja ja lyhytkestoisia, ja siksi ne eivät TaitajaPLUS-lajiohjausryhmän mukaan sovellu näytön tai osanäytön tekemiseen. Tehtäviä aiotaan kuitenkin kehittää niin, että ne vastaisivat näyttöjen vaatimia kriteereitä. Joka tapauksessa tehtävien avulla opiskelijat saavat käsityksen siitä, millaisia taitoja heiltä edellytetään.

Järjestelyillä on saavutettu Pasonen mukaan se, mitä on haettu: laji on kehittynyt ja verkosto- ja syntynyt. Vähitellen toivon mukaan kasvaa toimintaan osallistuvien opettajien ja yritysten määräkin. Jotain voisi kuitenkin tehdä vielä paremmin.

– Haemme käytäntöjä, joilla semifinaaleja voisi hyödyntää paremmin markkinoinnissa. Vuoden 2012 kisoissa Jyväskylässä karsinnat liitettiin oppilaitoksen uusien tilojen avajaisiin, eli tilaisuus- dessa on avoimet ovet, Pasonen kertoo viestintää tukevasta uudistuksesta.

Finaalipaikka ei saa olla karsintojen ainoa porkkana

Ammattiopisto Luovi ottaa semifinaalit yhä mielellään kontolleen. Säännöllinen isännyys tuo monia etuja.

– Oppilaitos pysyy ajan hermolla, sillä kilpailut ja ala muuttuvat jatkuvasti. Tuntosarvet kannat- taan pitää koko ajan ojossa.

Omalla työpaikallaan Pasonen katsoo suurimmaksi kynnyskysymykseksi henkilökunnan rekrytoin- nin kilpailutoimintaan. Opettajia tulee motivoida järjestämään aikaa koko oppilaitosta hyödyttä- välle toiminnalle. Myös Hannu Koivula toivoo lisää kilpailijoita semifinaaleihin, eli sisäistä tiedotta-

Tietokone ja verkot on yksi TaitajaPLUS-kilpailun lajeista. Valmentavassa koulutuksessa olevat opiskelijat saavat semifinaaleja seuratessaan käsityksen, millaisia lajit käytännössä ovat.

mistakin pitää tehostaa. Opettajien tulee aktiivisesti kertoa opiskelijoille, miksi kilpailuihin osallistuminen kannattaa.

– Kun onnistumme opiskelijoiden aktivoinnissa, panos–hyöty-suhde karsintojen järjestämisessä ei enää ole niin merkityksellinen.

Lajivastaava Pasonen toivoo, että semifinaaleja ei pidettäisi vain pääsylippuna finaaliin. Osallistujien tulee kokea, että itse karsinnoistakin on hyötyä.

– Niiden pitää tarjota porkkana kilpailijoille, muille opiskelijoille, isäntänä toimivalle sekä kilpailijoiden oppilaitoksille ja kumppaniyrityksille. Jos opettaja ja kilpailija saivat tehtävistä jonkinlaisen näytön, se kannustaisi heitä paremmin.

Mikko Pasonen suosittelee auliisti semifinaalijärjestäjäksi alkamista kaikille kynnelle kykeneville.

– Aina oppii uutta! ■

VINKIT

- Suunnittele ja toteuta tiedottaminen oppilaitoksessasi perusteellisesti. Se saa henkilökunnan ja opiskelijat innostumaan kisoista.
- Ota selvää, voiko semifinaalitehtäviä käyttää osanäytöissä tai näytöissä. Jos voi, mainosta tilaisuutta opiskelijoille.
- Muista, että semifinaalien tehtävät kerätään lajin yhteiseen tehtäväpankkiin. Näin opistonne on mukana lajin kehittämisessä.
- Jos mahdollista, järjestä karsinnat toisen tilaisuuden yhteydessä. Toisiinsa linkitetyt tapahtumat vetävät enemmän paikkakuntalaisten ja median huomiota.
- Suunnittele tapahtuma kaikille osallistujille mielekkääksi. Järjestä työpajoja, kannusta opettajia ajatustenvaihtoon ja tee uuden oppimisesta houkuttelevaa. Pyydä vinkkejä kisoja järjestäneiltä.

Semifinaalit kannattaa järjestää opettajien ja opiskelijoiden yhteisenä ponnistuksena. Siten kaikki oppivat uutta alastaan.

KUVA: Skills Finland

Semifinaalit vahvistavat opettajien yhteishenkeä

Pohjois-Karjalassa semifinaaleja ei järjestetä vain velvollisuudesta. Isäntäkouluna toimiminen lisää parhaimmillaan sekä opettajien että oppilaiden motivaatiota päivittää osaamistaan. Mentorit opastavat ensikertalaisia käytännön asioissa.

Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymän johtaja **Ilkka Pirskanen** sanoo, että aloite semifinaalien isännöimiseen sai kipinän vuonna 2001, kun kuntayhtymän väkeä vieraili WorldSkills-kilpailussa Etelä-Korean Soulissa. Seuraavana vuonna Taitaja-johtoryhmässä ajatus muotoutui tarkemmin ja se kirjattiin jo strategiaan. Yhtymän oppilaitokset ovat järjestäneet semifinaaleja jo 2000-luvun alkupuolelta.

Sähköalan lehtori **Markku Rätty** koulutuskuntayhtymään kuuluvasta Pohjois-Karjalan ammattiopistosta on Taitaja2013-kilpailun lajipäällikkö. Hän koordinoi yhtymän järjestämiä semifinaaleja. Rätty on ollut järjestelyissä mukana aiemminkin.

– Kilpailijoiden kannalta on tärkeää, että kilpailut ovat järjestelyiltään tasapuoliset. Opetuksen ja oppimisen kannalta suositeltavinta on järjestää semifinaalit opetustiloissa alan opettajien ja opiskelijoiden yhteisenä projektina, Rätty avaa semifinaalien lähtökohtia.

Semifinaaleille näkyvyyttä messuilla

Omassa oppilaitoksessa pidetyt Taitaja-karsinnat ovat Pirskasen mukaan iso juttu, joka kehittää osaltaan henkilöstöä. Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymä on maan suurimpia koulutuksen järjestäjiä, ja se tähtää maan parhaaksi semifinaalien järjestäjäksi.

– Pyrimme siihen, että opettajat innostuvat pistämään ammattitaitonsa likoon ja panostamaan entistä enemmän opetukseen, Pirskanen sanoo.

Pirskanen arvioi, että semifinaalien isännöiden hyöty heijastuu lähinnä opetuksen laatuun. Näkyvyyden merkitys on pienempi kuin finaalilla. Tänä vuonna markkinointiin kuitenkin satsattiin. Ennen opettajat markkinoivat semifinaaleja. Nyt tehtävään pestattiin yhtymän yhteinen markkinointitiimi. Näin opettajat eivät joudu venymään osaamisalueensa ulkopuolelle.

– Markkinoimme tammikuussa järjestettyjä semifinaalikelkailuja muun muassa Taitaja2012-verkkosivuilla, alueen paikallislehdissä, kuntayhtymän verkkosivuilla ja suoramarkkinointina yhteistyöyrityksiimme.

Pääsääntöisesti kilpailut järjestetään oppilaitoksissa, mutta näissä semifinaaleissa osa lajeista sai upean näyttämön. Seitsemän lajia järjestettiin Oppia ja Työtä -koulutus- ja työelämämessujen yhteydessä Joensuun Areenalla. Näin myös messuyleisö näki alojensa osaajia työssä. Kilpailuhuoltajat ja opiskelijat pääsivät myös opastetulle buskierrokselle seuraamaan samaan aikaan järjestettäviä muiden lajien kilpailuja kuntayhtymän oppilaitoksiin.

– Nuoret ovat pääosassa. He näyttävät tekemisen mallia kilpailuissa ja niiden järjestelyissä. Kaikki mahdollinen tehdään oppilastyönä: työsalien järjestäminen, ympäristön kunnostus, tarvikkeiden huolto ja kilpailutehtävistä kertominen, Rätty kuvailee.

Opiskelijat voivat suunnitella semifinaalikarsinnan

Parhaimmillaan luokkakohtaisen semifinaalikarsinnan järjestävät opiskelijat opettajan ohjauksella. Kun he valitsevat itse parhaat kädentaitajat, järjestävät heille harjoituskilpailut ja arvioivat heidän suoritustaan, muun muassa oikeiden työtapojen, työturvallisuuden ja asiakaspalvelun merkitys jäävät mieleen.

Semifinaalitehtävät toimivat Rädyn mukaan hyvin ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijoiden näyttöinä. Skills Finlandin kokoama lajikohtainen tehtäväpankki on kovassa käytössä. Rätty kertoo esimerkin luovasta tehtävän käyttötavasta lähihoitajalajissa.

”On hyvä lähteä välillä mukavuusalueensa ulkopuolelle ja ottaa yhteinen haaste opiskelijoiden kanssa.”

– Opettaja ja semifinaalipari tekivät tehtävän yhdessä, ja muu luokka seurasi. Ensin työpari, sitten muu luokka ja viimeisenä opettaja arvioivat tehtävän onnistumista ja poimivat asioita, jotka tehtiin hyvin ja ne asiat, jotka olisi voinut tehdä toisin.

Asiantuntijuus ja työssä jaksaminen kohenevat

Oppilaitosten esimiehet saavat listan kuntayhtymän semifinaaleihin ilmoittautuneista opiskelijoista ja opettajista. Tavoitteena on hyödyntää hyviä käytänteitä, joita opettajien vierailut ja verkostoituminen muihin oppilaitoksiin tuovat tullessaan.

– Olemme aloittaneet myös mentoritoiminnan. Kilpailutoiminnan konkariopettaja tulee koululle kertomaan opettajalle ja luokalle semifinaalitehtävän tekemisestä.

Opettajatkin sanovat, että työssä jaksaa paremmin, kun heillä on valmiina hyviä, työelämä-lähtöisiä harjoituksia tehtäväpankissa koko luokan perusharjoitteluun ja näyttötehtäviksi.

Järjestelykustannukset vaihtelevat lajeittain, mutta pääsääntöisesti ne eivät Rädyn mukaan ole kohtuuttomat. Tuomarit tulevat usein palkatta yhteistyöyrityksistä. Osaston budjetti riittää yleensä tarvikkeeluihin, koska Skills Finland maksaa Taitaja-kilpailijoiden ilmoittautumismaksuista osan semifinaalijärjestäjille järjestämiskustannusten kattamiseksi.

– Joissakin lajeissa kilpailijat tuovat osan tarvikkeista mukanaan. Siten kustannukset eivät koidu vain järjestäjän kontolle. Semifinaaleja järjestävät oppilaitokset saavat uusia välineitä käyttöönsä, Rätyn vinkkaa.

Opetus samantasoisesti Taitaja-toiminnan avulla

Alueen oppilaitokset ovat kilpailutoiminnan ansiosta lisänneet rajoja ylittävää yhteistyötä, tavoitteena opetuksen tasainen laatu. Kaikkien koulutuskuntayhtymän opiskelijoiden tulisi osata alallaan samat asiat. Taitaja-karsinnat auttavat mittaamaan opiskelijoiden taitoja.

Oppilaitosten sisäinen yhteistyö on myös Pirkasken mukaan virkistynyt, sillä moni tehtävä sopii eri tutkintoihin. Ja kun eri lajien semifinaalit pidetään yhtä aikaa, opettajien vuorovaikutus vahvistuu.

Pirkasken korostaa kaikille tapaamilleen opettajille, että opetuksen taso olisi pidettävä niin korkeana, että se riittää opiskelijoiden semifinaaleihin osallistumiseen. Erillistä valmennusta ei tarvita.

– Henkilökunnallekin on eduksi pieni kilvoittelu ja omien opiskelijoiden kannustaminen. Kun he menestyvät, opettajienkin ammatillinen itsetunto kohenee. Kilpailutoiminta antaa heille tilaisuuden näyttää ja täydentää ammattitaitoaan, Pirkasken perustelee kisojen etuja.

Prosessikuvaus tukemaan tehtävien tasapuolisuutta

Rädyn mukaan Skills Finland antaa hyvät ohjeistukset aikatauluineen. Pienenä hankaluutena hän kokee vastuunjaon.

– Aina ei tiedä, mikä kuuluu järjestäjäkoululle, mikä Taitaja-järjestäjälle tai Skills Finlandille. Teemme myös varmaan päällekkäistä työtä. Tietoja voisi levittää sähköisesti mahdollisimman tarkasti, vaikka Skillsin nettisivuilla, Rätyn ehdottaa.

Hän tietää, että joissakin oppilaitoksissa ei ole innostuttu kilpailujärjestelyistä. Jos kilpailijoita on paljon ja aikaa tarvitaan enemmän kuin pari päivää, vastuusta kieltäytytään herkästi.

Pirkasken toivoo semifinaalijärjestelmästä prosessikuvausta, jotta tehtävät olisivat kaikkialla samantasoisia ja kaikki tietäisivät, miten pitää toimia. Reiluudesta olisi huolehdittava myös niin,

Osa Taitaja-lajeista kilpaillaan pareittain. Oulun Diakoniaopistossa opiskelleet Jaana Pakanen ja Tiina Ahola testasivat ammattitaitoaan WorldSkills-kilpailussa vuonna 2009, lajinaan lähihoitaja. Mitali kaulassa oli mukava palata kotiin.

että manipuloinnin ja esimerkiksi tehtävien vuotamisen mahdollisuutta ei ole. Siksi olosuhteet olisi standardisoitava.

Yritysyhteistyö on syventynyt

Pirskanen uskoo, että Taitaja-tapahtumat semifinaaleineen nostavat ammatillisen koulutuksen arvostusta yritysten parissa. Säännöllisesti semifinaaleja pitävät koulut saavat paljon irti yritysyhteistyöstä. Tavoite on, että yritykset kohtaavat ammattiosaajia arjessa.

– Kannustan kokeilemaan semifinaalien järjestämistä. On hyvä lähteä välillä mukavuusalueensa ulkopuolelle ja ottaa yhteinen haaste opiskelijoiden kanssa, lehtori Markku Rätty sanoo.

Pohjois-Karjalan koulutus kuntayhtymän johtaja Ilkka Pirskanen pitää tärkeänä saada uusia toimijoita mukaan. Järjestelyt eivät saisi olla yksien oppilaitosten ja opettajien harteilla. Sisäinen tiedotus koulussa on olennaista, jotta kaikki tietävät, mitä on edessä oman vuoron osuessa kohdalle. Siten myös opiskelijat ovat selvillä siitä, että he voivat testata kilpailuilla ammattitaitoaan. ■

VINKIT

- Ota opiskelijat mukaan käytännön järjestelyihin. Ne ovat oppimistilanteita kaikille.
- Anna oppilaitoksesi viestinnän osaajien hoitaa markkinointi, jos toivot näkyvyyttä.
- Käykää tehtäviä läpi yhdessä luokan kesken tai pyydä opiskelijoita arvioimaan toistensa suorituksia. Asiat jäävät paremmin muistiin.
- Kysy, voisiko kokenut järjestäjä lähialueelta tulla kertomaan järjestelyistä uusille mukaan tulijoille.
- Muista, että yhteistyö elinkeinoelämän kanssa on aitoa yhteistyötä, ei vain sponsoriavun pyytämistä.

Turun ammatti-instituutissa semifinaalit koetaan onnistuneiksi, kun työelämä antaa niistä hyvää palautetta. Myös myönteinen julkisuus on plussaa. Olli Laihinen Turun ammatti-instituutista osallistui vuonna 2005 WorldSkillseihin tietoliikenneasennuksessa.

KUVA: Skills Finland

Kilpailut kiinnostavat paikallismediaa

Turun ammatti-instituutissa on järjestetty semifinaaleja noin vuodesta 1997 muutamien väli vuosin. Johtava rehtori Hannu Immonen on ollut mukana alusta asti. Edustettuina ovat olleet ainakin tekniikan alan lajit. Turussa pidettiin vuonna 2005 myös Taitaja-tapahtuma.

Lehtori **Marianna Virtanen** oli 2000-luvun alussa tuomassa tietokone ja verkot -lajia kilpailulajiksi. Sen jälkeen hän on järjestänyt semifinaaleja muutaman kerran. Virtanen on lajin lajipääällikkö.

– Tavoitteenani on ollut saada laji toimimaan ja löytää hyviä kilpailijoita. On hienoa, jos he pääsevät WorldSkills-kilpailuihin asti, Virtanen sanoo.

Aluksi aloite karsintojen järjestämisestä tuli Skills Finlandilta, nykyisin loppukilpailun järjestäjä yleensä ehdottaa oppilaitoksille semifinaaleja. Niiden järjestäminen kytketään Turun ammatti-instituutissa markkinointiin. Tavoitteena on saada peruskoulun oppilaita tutustumaan opinahjoon. Toisinaan semifinaalit on järjestetty messuilla, jolloin kisat saavat enemmän huomiota.

Semifinaalitehtävät harjoitustöiksi ja näyttöihin

Turku ei järjestänyt Taitaja2011-semifinaaleja, mutta vuoden 2012 kilpailun suunnittelussa tehtiin muutoksia aiempiin käytäntöihin. Esimerkiksi tuomareita etsittiin alueen elinkeinoelämästä ja kilpailupaikka vaihtui kahdesta luokasta koulun juhlasaliksi. Siten kilpailua on helpompi seurata.

– Ennen emme järjestäneet oheisohjelmaa, mutta nyt halusimme tarjota kilpailijoita saattaville opettajille koulutusta. Markkinointiakin on lisätty.

Järjestelyvastuu on vahvistanut myös oppilaitoksen sisäistä yhteistyötä, sillä muutkin kuin kilpailualat ovat päässeet esille. Esimerkiksi logistiikkapuolta on käytetty kuljetustehtävissä, ravintolapalvelualaa tarjoiluissa ja tutor-opiskelijoita markkinoinnissa.

Semifinaalien isännöintikokemusta on hyödynnetty ottamalla kilpailutehtävät opetukseen harjoitustöiksi. Tehtäviä on käytetty myös näyttöissä muunneltuina. Itse semifinaaleissakin voisi Virtasen mukaan mainiosti suorittaa näytön tai osanäytön, mutta toistaiseksi kukaan ei ole heidän koulussaan käyttänyt tilaisuutta.

Virtanen pitää semifinaaleja hyödyllisinä myös oman koulun 1. ja 2. vuoden opiskelijoille. He näkevät, mistä Taitajassa on kyse ja innostuvat ehkä osallistumaan karsintoihin. Hän on puolestaan tarjonnut apuaan paikan päällä muiden oppilaitosten opettajille, jotka ovat ensimmäistä kertaa järjestäjinä.

”Tavoitteena on ollut saada laji toimimaan ja löytää hyviä kilpailijoita.”

Semifinaalit kiinnostavat paikallismediaa

Taitaja-järjestäjät eivät ole tarjonneet apua semifinaalien järjestelyissä, mutta Virtanen ei ole sitä juuri kaivannutkaan. Skills Finlandin taholta hän on toivonut lähinnä taloudellista avustusta, jota järjestäjät nykyisin saavatkin jonkin verran.

Isäntäkouluna toimimisesta syntyvät kustannukset koostuvat tietokone ja verkot -lajissa pääasiassa opettajien palkoista. Toiseksi tietokoneiden on oltava kunnossa ja niihin on hankittava osia kuten kiintolevyjä. Joskus on ostettava uusia koneita, jotta kaikilla semifinalisteilla olisi täsmälleen samanlaiset. Kulut menevät oppilaitoksen budjetista, mutta yritysten sponsorituksella voi koettaa hankkia.

Johtava rehtori Hannu Immonen näkee järjestäjänä toimimisessa kaksi keskeistä hyötyä.

– Ensiksikin opettajat pohtivat muiden koulujen opettajien kanssa tehtäviä. Siten heidän ammattitaitonsa kehittyi. Toiseksi nuoret saavat mitata osaamistaan kilpailutilanteessa. Lisäksi jo mainittu oppilaitoksen markkinointitilaisuus on etu.

Semifinaaleista on tiedotettu alueen lehdistöä ja Turku-tv:tä. Etenkin tv-kanava ja pienet

paikallislehdet ovat ottaneet aiheen innokkaasti vastaan. Lisäksi järjestäjät ovat kutsuneet senkertaisten alojen yrityksiä vierailulle ja muistuttaneet peruskouluja kilpailusta.

– Taitaja-järjestelmä on lisännyt kiinnostusta ammatilliseen koulutukseen. Se antaa positiivisen signaalin koulutuksen nykytilanteesta, Immonen arvioi.

Hyvä palaute työelämältä osoittaa onnistumisen

Työelämäyhteistyöhön panostetaan Turun ammatti-instituutissa yhä enemmän.

– Sen lisäksi että pyydämme yrityksistä tuomareita, keskustelemme heidän kanssaan tehtävien työelämävastaavuudesta, lainaamme laitteita ja saamme sponsorimateriaalia.

Oppilaitosten kesken pohditaan tehtävien sisältöä, arvostelukriteereitä ja kilpailuajankohtia. Joskus tästä poikii tutustumisia toiseen oppilaitokseen oppimaan sen käytännöistä.

Turun ammatti-instituutissa tavoitteet katsotaan saavutetuiksi, jos kilpailut tuovat myönteistä julkisuutta ja hyvää palautetta työelämältä. Opettajien hyvä fiilis kilpailujen jälkeen on niin ikään tärkeä indikaattori.

– Yleensä olemme kokeneet päässeemme tavoitteisiin. Kitkaa voi aiheuttaa se, jos osa opettajista vastustaa järjestäjäksi ryhtymistä eivätkä kaikki ole sitoutuneet siihen, Immonen sanoo.

Hän korostaakin sitä, että aloitteen osallistumisesta tulisi olla opettajilla, ei rehtoreilla. Kokemus on opettanut myös, että resursseista kannattaa sopia etukäteen, jotta hyvä henki järjestäjinä toimivien opettajien kesken säilyy. Jokaisen tulee kokea saavansa sopivasti kompensatiota työmäärästään.

Haasteena henkilöstön sitouttaminen

Immonen pitää silti vaikeana arvioida konkreettisesti järjestelyillä saavutettuja hyötyjä niiden aiheuttamaan panostukseen verrattuna.

– Vaikka järjestelyistä saa korvausta, alasta riippuu, kuinka paljon työtä ja rahaa tarvitaan.

Virtasen mukaan järjestävä osasto hyötyy kilpailuista, sillä se saa esimerkiksi laitteistonsa nykyaikaistettua.

– Semifinaalien järjestämistä Turussa jatketaan, ja suunnitelmissa on taas loppukilpailun hakeminen. Järjestämissyklin ei tulisi olla liian tiivis. Jos joku kuitenkin on halukas toimimaan koordinaattorina joka vuosi, se hänelle suotakoon, sanoo Immonen.

Johtava rehtori pitää haasteena työpaikallaan aktiivisen ja sitoutuneen henkilöstön löytämistä. Nuori sukupolvi on vanhempaa innostuneempi tarttumaan järjestelyihin.

– Taloudelliset puitteetkin on huomioitava. Yhteistyö yritysten kanssa on edellytys toiminnalle, sekä materiaali että työpanos tuomaritoiminnassa.

Virtanen huomauttaa, että myös WorldSkills-valmennettavat soveltuvat hyvin tuomareiksi.

Yksi haasteista on löytää sopivat tekijät kilpailutehtäville. Yleensä oppilaitoksen lajivalmentajat ja lajipäälliköt laativat tehtävät.

Lisää järjestäjäkouluja ja markkinointia

Johtava rehtori Immonen mukaan semifinaalien järjestäjiä pitäisi löytää entistä paremmin alueellisesti. Pitkät välimatkat rasittavat osallistujia ja kukkaroita. Kisoja jo järjestäneet voisivat tukea mukaan tulevia läheisiä oppilaitoksia. Immonen on tyytyväinen melko uusiin tehtäväpankkeihin, joiden kuvaamat järjestelyrutiinit helpottavat opettajia.

Tietokone ja verkot -lajissa tietokoneiden pitää olla kunnossa, ja toisinaan on hankittava uusia. Oppilaitoksen budjetti kattaa usein kulut, mutta yrityksiltäkin kannattaa kysellä avustusta. Kuvassa Pohjois-Karjalan koulutuskuntayhtymässä opiskellut Juha Kiiski, joka edusti Suomea WorldSkills-kilpailussa vuonna 2011. Laji oli tietojenkäsittely.

– Järjestäjänä toiminut koulu voisi tutoroida kokematonta. Järjestämistä harkitseva koulu voisi olla jo edellisenä vuonna tarkkailijana ja avustajana kilpailuissa, hän ehdottaa.

Immonen toivoo vielä Skills Finlandilta markkinointiponnistusta semifinaalien alla, jotta kisat saisivat vielä paremmin näkyvyyttä.

– Minunkin mielestäni järjestäjävastuuta pitäisi kierrättää. Opettajat innostuisivat enemmän semifinaaleista, kun ovat itse suunnittelemassa niitä. Tehtävistäkin tulee erilaisia, Virtanen täydentää.

Taitaja-kunnalle semifinaali-järjestäjän vastuu?

Hannu Immonen pitää myös harkitsemisen arvoisena pohtia, voisiko Taitaja-kilpailuja harventaa joka toinen vuosi pidettäviksi. Ammattikoulutuksen vetovoimaisuutta kasvattamaan niitä ei tällä hetkellä tarvita.

Virtanen ehdottaa, että Taitaja-kilpailun järjestäjäkunta ottaisi semifinaalit kontolleen edellisenä vuonna. Siitä olisi iso apu Taitaja-urakassa.

Immonen voi hyvillä mielin suositella semifinaalien järjestämistä muille. Kynnys tehtävän vastaanottamiseksi maldaltuisi esimerkiksi juuri alueellisella yhteistyöllä. Virtanen sanoo järjestelyn olevan hauskaa, jos pitää tavanomaisesta luokkahuonetyöstä poikkeavasta toiminnasta.

– On mukava saada oppilaat mukaan. Samalla pysyy itse alan kehityksen mukana. ■

VINKIT

- Järjestä oheisohjelmaa myös opettajille, esimerkiksi koulutusta.
- Älä epäroi kysyä neuvoa semifinaaleja jo järjestäneiltä.
- Voit pyytää tuomareiksi WorldSkills-valmennettavia tai yrityskumppaneita.
- Mieti, voisiko kisat järjestää messuilla. Siten ne saavat enemmän yleisöä.
- Huolehdi siitä, että kilpailijoilla on toimivat ja tarpeeksi uudenaikaiset välineet.

Johtopäätökset

Taitaja-semifinaalien parhaat käytännöt -julkaisu kartoittaa Taitaja-semifinaalien parhaita käytäntöjä, niiden hyödyntämistä ammatillisissa oppilaitoksissa sekä kehittää semifinaaleja ja kannustaa uusia oppilaitoksia mukaan semifinaalien järjestämiseen. Jokaisen toiminnan tulee perustella olemassaolonsa aika ajoin. Toiminnan kehittymisen kannalta tämä on välttämätöntä.

Pystyikö julkaisu vastaamaan kehittämishaasteeseen?

Julkaisun yhdeksässä artikkelissa pureudutaan laajasti semifinaalien järjestämiseen järjestäjien haastattelujen kautta. Semifinaalien järjestäjät kokivat tehtävän positiivisena ja suosittelivat järjestämistä myös muille. Haastateltavat kokivat, että osaaminen ja motivaatio kasvoivat, he saivat ajantasaista tietoa ja työvälineitä. Lisäksi työssä jaksaminen ja oppilaitoksen imago kohentuivat.

Myös kehittämissuhteita annettiin. Niitä olivat muun muassa semifinaalihaun aikaistaminen, tarkempi ohjeistus ja prosessikuvaus semifinaalien järjestämisestä ja vastuujaoista, CIS-pistelaskuohjelman käyttöönotto semifinaaleissa, koulukohtaisten karsintojen vahvistaminen ja ohjeistaminen sekä semifinaalien markkinoinnin tehostaminen. Lisäksi toivottiin mahdollisuutta vaikuttaa semifinaalien ajankohtaan entistä enemmän ja semifinaalipaikkakuntien lisäämistä niin, että matkustus vähentyy. Yhdessä haastattelussa ehdotettiin jopa Taitaja-kilpailujen järjestämistä ainoastaan joka toinen vuosi.

Haastateltavilta kysyttiin myös konkreettisia vinkkejä kilpailujen järjestämiseen. Vinkeissä korostuivat opiskelijoiden rooli semifinaaleja järjestettäessä, semifinaalien suunnitelmallisen toteuttamisen tärkeys, yhteistyö kokoneiden järjestäjien ja sidosryhmien, muun muassa elinkeinoelämän kanssa, viestintään panostaminen ja toiminnan hyödyntäminen oppilaitoksessa semifinaalien jälkeen.

Kilpailujärjestelmän vahvuudet

Taitaja-semifinaalit ovat kehittymässä oikeaan suuntaan. Perusvire haastatteluissa on positiivinen ja saadut hyödyt ovat haastateltavien mielestä suuremmat kuin panostukset. Taitaja-semifinaalien vahvuutena voitaneen pitää vaikutusta osaamisen kehittämiseen, motivaatioon ja jaksamiseen. Oikein hyödynnettynä semifinaalit ovat hyvä apuväline.

Heikkoutena voitaneen pitää jatkuvaa muutosta, joka tuo kehittämispaineita koko järjestelmään. Toimijoiden määrästä johtuen muutosprosessit vievät Taitaja-kokonaisuudessa monta vuotta. On tärkeää, että ajantasainen tieto tavoittaa kaikki toimijat. Mahdollisia uhkia ei haastatteluissa noussut esille, ellei siksi lueta taloutta, johon muutama haastateltava viittasi.

Kilpailut eivät ole itsetarkoitus, vaan väline. Se on myös semifinaalien mahdollisuus. Ammattitaitokilpailut ovat syntyneet ennen kaikkea kehittämissuhteiksi. Mikäli kilpailut pystyvät tästä näkökulmasta perustelemaan itsensä muuttuvassa toimintaympäristössä, niillä on tulevaisuutta. Mikäli ei, traditio on menettänyt elinvoimansa.

Haastatteluissa sivuttiin jo aiemmin esille nousutta huolta kilpailujen paisumisesta. Finaalikelipailujen ajatellaan jo nyt saavuttaneen huippunsa määrällisesti. Samoin semifinaalien kilpailijamäärät ovat jo niin suuret, että monet kentän toimijat pitävät kattoa saavutettuna. Lääkkeenä tarjottiin semifinaalien kehittämisen lisäksi koulukohtaisten karsintojen lisäämistä. Semifinaali-ilmoittautumisen yhteydessä kerättyjen tietojen perusteella koulukohtaisia karsintoja järjestettiin noin 180 ja niihin osallistui noin 1 300 opiskelijaa varsinaisten semifinalistien lisäksi.

Koulukarsinnat mukaan lukien kokonaiskilpailijamäärä Taitaja2012-kilpailussa nousee yli 3 000 kilpailijaan.

Koulukohtaisten karsintojen vahvistaminen on kannatettava ajatus. Se poistaa paineita semifinaalien kokojen ja määrien kasvattamisesta ja palauttaa kilpailun sen alkuperäisille juurille – ruohonjuuritasolle, josta toiminta on lähtenyt ja josta se saa voimansa. Tässä julkaisussa ei kartoitettu koulukohtaisten karsintojen parhaita käytäntöjä, ja se lieneekin hyvä aihe uudelle selvitykselle.

Oppimisen paikka

Johdannossa viitataan opetus- ja kulttuuriministeriön kehittämissuunnitelmassa esiin nostettuun huoleen koulutuksen järjestäjien välisistä suurista eroista suhteessa koulutukseen laatuun. Vetovoiman parannuttua odotukset koulutuksen laadun suhteen ovat kasvaneet.

Haastattelujen perusteella Taitaja-kilpailut ja erityisesti semifinaalit ovat oiva väline kehittää koulutuksen laatua. Itsensä likoon laittaminen kilpailijana, kilpailuhuoltajana tai kilpailujen järjestäjänä on oiva tapa venyttää omaa osaamista, ottaa riski ja karata omalta mukavuusalueelta.

Kilpailu on oppimisen paikka.

Pekka Matikainen

Taitaja-päällikkö
Skills Finland ry

Sanasto

EKSPERTTI

Ekspertti on lajin kansainvälinen asiantuntija. Hän tekee yhdessä muiden maiden eksperttien kanssa WorldSkills-kilpailun tehtävät ja arviointikriteerit sekä toimii kilpailun aikana lajin tuomarina.

LAJIPÄÄLLIKKÖ

Lajipäällikkö vastaa lajinsa kansallisesta kehittämisestä ja valmennuksen koordinoinnista. Hän suunnittelee maajoukkuevalmennuksen ja harjoituskilpailutehtävät yhdessä lajin ekspertin ja valmentajan kanssa.

LAJIVASTAAVA

Lajivastaavalla on Taitaja-kilpailussa kokonaisvastuu oman lajinsa teknisestä toteutuksesta, käytännön järjestelyistä ja kilpailutehtävien tuottamisesta. Lajivastaava on vastuussa myös semifinaalien organisoinnista.

TAITAJA-PÄÄLLIKKÖ

Taitaja-päällikkö auttaa kilpailujärjestäjää tapahtuman järjestämisessä ja toteuttaa omalta osaltaan järjestäjäsovimuksessa sovittuja Skills Finland ry:n vastuita. Taitaja-päällikkö toimii esittelijänä Taitaja-asioissa Skills Finland ry:n työvaliokunnassa ja hallituksessa.

VALMENNUSYKSIKKÖ

Valmennusyksikkö on oppilaitos, jossa toimii Skills Finlandin nimeämä lajipäällikkö tai valmentaja. Valmennusyksiköstä käytetään myös nimeä huippuvalmennusyksikkö.

VALMENTAJA

Valmentaja laatii yhdessä lajipäällikön ja valmennettavan kanssa valmennettavalle henkilökohtaisen valmennussuunnitelman. Valmentaja seuraa aktiivisesti valmennusprosessin etenemistä ja on valmennettavan tukena koko valmennusprosessin ajan.

- Edistää ammatillista huippuosaamista ja sen arvostusta
- Kehittää ammatillisen koulutuksen laatua, kansainvälistymistä ja vetovoimaa
- Kannustaa nuoria kehittämään omaa osaamistaan ja ammattitaitoaan
- Tarjoaa ammatillisen koulutuksen asiantuntijoille mahdollisuuden verkostoitua ja kehittää omaa ammattitaitoaan
- Organisoii kansallisia ammattitaitokilpailuja
- Valmentaa ja lähettää maajoukkueen kansainvälisiin ammattitaitokilpailuihin
- Vastaa huippuosaajien valmennusjärjestelmän kehittämisestä
- Kouluttaa kilpailuasiantuntijoita
- Tuottaa ammattitaitokilpailutoimintaan liittyvää tutkimusta, tiedotusta ja julkaisuja
- Perustettu vuonna 1993
- Taustavoimina opetus- ja kulttuuriministeriö, Opetushallitus ja koulutuksen järjestäjät sekä suuri joukko yrityksiä, yhteisöjä ja yksityisiä henkilöitä

Semifinaalit ovat keskeinen osa Taitajakilpailuja ja niiden kehittäminen yksi Skills Finlandin tärkeimmistä tavoitteista. Tämä julkaisu pyrkii hyviä käytäntöjä levittämällä nostamaan semifinaalien laatua ja kannustamaan uusia oppilaitoksia mukaan semifinaalien järjestämiseen.

Julkaisuun haastatellut henkilöt edustavat monipuolisesti erilaisia koulutusaloja ja näkökulmia ammattitaitokilpailuihin. He kertovat oman oppilaitoksensa kokemuksista semifinaalien järjestämisestä ja jakavat parhaat vinkkinsä onnistuneen semifinaalin järjestämiseen.